

A Koina Wewapua un Iesu Kaarisito Ioanes i timui

A pirpir kaapa muga

Ioanes ia raa ko ra 12 naat na wawer anun Iesu (babu Mt 4:21). I babu a kum utnaa baa Iesu i paami ma i walangoro anuna kum wawer. I timu a buk mi namur taa ra tula buk baa Maataio, Maarko ma Lukaa ditul timui. I timu a buk mi kabina maa i nemi naa daat a nunura Iesu ma daat a nurnur uni, ma un Iesu ku daat a lalaaun takum, babu Io 20:31.

Raa ngaala na utnaa baa Ioanes i nem na wapua daat uni i lenbi: Iesu ia God ma ia a Natun God. U ra turpaai ra buk mi i pirpir kaapa un Iesu naa ia God ma narnaraap utbaai i ki ungaai ma God. I wapua daat kaai u ra kum utnaa na kakaian baa Iesu i paami, ma Ioanes i waatung diat naa a kum wakilang, kabina maa diat walingtatunai naa Iesu ia God. Ioanes i wapua daat kaai naa mongoro na taara pa diat nurnur un Iesu, a kum mukmuga anu ra taara Iudaia kaai pa diat nurnur.

A winawaan i ra buk Ioanes:

A Pirpir i waan paat a muaana (1:1-18)

Ioanes a Tena Baapitaaiso ma ra kum mugaana naat na wawer anun Iesu (1:19-51)

A pinapaam anun Iesu karom a taara (2:1-12:50)

A tintinip na wik ma ra minaat anun Iesu (13:1-19:42)

A tinur balet anun Iesu ko ra minaat (20:1-31)

Iesu i waan paat karom a kum naat na wawer irong Gaalilaia (21:1-25)

Iesu ia ut maa a Pirpir anun God

1 ¹Narnaraap utbaai baa pa di waki utbaai a rakrakaan buaal, a Pirpir ia ki muga. A Pirpir i ki ungaai ma God, ma a Pirpir ia ut maa God.

²Narnaraap utbaai i ki ungaai ma God. ³U ra Pirpir ut, God i waki a kum utnaa raap, pa ta utnaa God i waki baa pa i waki ma ra Pirpir. ⁴A lalaaun i ki uni, ma a lalaaun maa ia a kaapa anu ra taara raap. ⁵A kaapa i baarabaara u ra baboto, ma a baboto pa i uwia laar paai.

⁶God i tula wa raa muaana, a iaana Ioaanes. ⁷I waan paat kupi in wewapua u ra kaapa, kupi a taara raap diat a nurnur uni. ⁸Ia ut wakir a kaapa, i waan paat ku kupi in wewapua u ra kaapa. ⁹Maa a kaapa lingtatuna baa i wakaapa a taara raap, in waan paat ma urin u ra rakrakaan buaal.

¹⁰A Pirpir i ki u ra rakrakaan buaal. Ma u ra Pirpir di waki a rakrakaan buaal, iaku a taara u ra rakrakaan buaal pa diat babo lele paai. ¹¹I waan paat kup anuna taara, iaku maa anuna taara ut pa diat nemi. ¹²Iaku, karom diat baa diat nemi, ma diat nurnur u ra iaana, i mulaaot pa diat kupi diat a kum natnatun God. ¹³Wakir di waatung diat naa a kum natnatun God kabina u ra binabuta na wuna taara, baa u ra nemnem anun ta muaana taanga min napia. Pate, di buta diat ut u ra nion, u ra nemnem anun God.

¹⁴A Pirpir i waan paat i muaana mulu, ma i ki naliwan taa miaat. Miaat aa babo taa anuna minamaar, a minamaar anun Natuna raa ot ku, baa i waan kon Tamaana, i teng ma ra maarmaari ma ra lingtatuna. ¹⁵Ioaanes i wewapua kaapa uni ma i piri ma ra ngaala na ingaana lenbi, “Ia ut mi maa iaau wewapua muga uni naa, ‘Ia baa in murmur taang, i ngaala taang, maa ia ut i lalaaun muga taang.’ ” ¹⁶I teng ma ra maarmaari, ma ko ra nuna ngaala na maarmaari, i wadaan daat ma ra mongoro na koina utnaa baa i waanwaan paat karom daat. ¹⁷Un Moses, God i taar taa a kum Naagagon taan daat, iaku un Iesu Kaarisito i taar taa a maarmaari ma ra lingtatuna karom daat. ¹⁸Pa te utbaai i babo taa God. Iaku raa Natuna ku, i ki ungaai ma Tamaana, i waiaa God karom daat.

Ioaanes a Tena Baapitaaiso i wapua a taara un Iesu

(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lk 3:1-18)

¹⁹A kum mukmuga anu ra taara Iudaia taanga Ierusalem, diat tula wa a kum tena wetabaar, ma raa taara ko ra wuna taara Lewi,^a karom Ioaanes kupi diat a tiri naa, “Woi ui?” ²⁰Ma Ioaanes wakir i pirpir baatbaati, i pirpir kaapa ut uni naa, “Wakir iaau Kaarisito.” ²¹Diat tiri

^a 1:19 A taara ko ra wuna taara Lewi diat laana papaam u ra ruma na wetabaar.

balet naa, “Woi ui? Ui Eliaas?” Ma i baalu diat naa, “Pate, wakir iaau Eliaas.” Diat tiri balet naa, “Ui a propet baa di piri naa in waan paat?” I baalu diat naa, “Pate.” ²²Namur diat piri taana naa, “Woi ui? Un wapua miaat kupi miaat a wapua diat baa diat tula wa miaat urin. Aawa maa un piri un ui ut?” ²³Ioannes i baalu diat, “Iaau a muaana baa a propet Aaisaia i pirpir muga uni naa, ‘In ingaan raa i wewataai u ra bil na wanua lenbi: Muaat a paam kado a aakapi anu ra Tadaaru.’ ” *Aais 40:3*

²⁴A kum Parisaiao baa di tula wa diat karom Ioannes, ²⁵diat tiri naa, “U piri naa, wakir ui Kaarisito, ma wakir kaai ui Eliaas, baa a propet, baa di piri naa in waan paat. Io, baa lenmaa, aawa kabina baa u baapitaaiso a taara?” ²⁶Ioannes i baalu diat naa, “Iaau baapitaaiso muaat ma ra palaa, iaku raa kuri i tur naliwan taa muaat baa pa muaat nunura lelei. ²⁷Ia baa in murmur taang, i ngaala, ma iaau, iaau kinalik aakit taana.” ²⁸A kum utnaa mi i waan paat iron Betaania un raa papaara daanim Ioridaan, baa Ioannes i baapitaaiso a taara iaai.

Iesu a Naat na Sip baa in maat u ra aakaina mangamangaan anu ra taara

²⁹Raa bung namur, Ioannes i babo paa Iesu baa i waan waanwaan karomi, ma i piri naa, “Muaat baboi, a Naat na Sip anun God, ia baa in lo wa aakaina mangamangaan anu ra rakrakaan buaal. ³⁰Mi ut ia a muaana baa iaau wewapua muga uni naa, ‘A muaana baa in murmur taang, ia i ngaala aakit taang, maa ia lalaun muga taang.’ ³¹Iaau kaai namuga pa iaau nunurai. Iaku iaau baapitaaiso ma ra palaa kupi ang waiaa a muaana mi karom a taara Israel.”

³²⁻³³Ma Ioannes i piri naa, “Pa iaau nunurai naa woi maa a Kaarisito. Iaku God, baa i tula wa iaau kupi ang baapitaaiso ma ra palaa, i wapua iaau naa, ‘Un babo a Takado na Nion in waan pari ma in ki un raa muaana. Ma raa ia a muaana baa in baapitaaiso ma ra Takado na Nion.’ Ma iaau babo a Takado na Nion i waan pari taanginaanga u ra maawa, i welaar ma ra ina buna ma i ki taau nate un Iesu. ³⁴Iaau aa babo taa a utnaa mi i waan paat, ma iaau wewapua uni baa ia a Natun God.”

A kum mugaana naat na wawer anun Iesu

³⁵Raa bung talili, Ioannes ma rudi ko ra nuna kum naat na wawer ditul tur balet matira. ³⁶Baa i babo paa Iesu i waan aakit ditul, i piri uni naa, “Baboi, a Naat na Sip anun God.”

³⁷Baa a ru naat na wawer diaar walangoro a pirpir maa, diaar murmur maut Iesu. ³⁸Baa Iesu i tur tapuku, i babo pa diaar baa diaar murmuri, ma i tiri diaar naa, “Aawa maa mur nemi?” Diaar baalu Iesu naa, “Raabi” (a kukuraaina naa Tena Wawer), “kuraa u ki awaai?” ³⁹Iesu i baalu diaar naa, “Mur waan urin kupi mur a baboi.” Io, diaar murmuri, ma diaar babo

a pakaana baa Iesu i ki iaai. Ma baa ditul waan paat, ia waat na pakaana bung paa, ma ditul ki maku matira a kudulaana bung na maluraap maa.

⁴⁰Raa ko ra ru muaana baa diaar walangoro a pirpir anun Ioaanes ma diaar murmur Iesu, a iaana Aanderiaas, a tein Simon Petero. ⁴¹A mugaana utnaa Aanderiaas i paami, i baat paa tenalik Simon, ma i wapuai naa, “Miaat aa baat paa a Mesaia!” (a kukuraaina baa Kaarisito).

⁴²Aanderiaas i ben paa Simon karom Iesu. Baa Iesu i baboi, i piri taana naa, “Ui Simon, a natun Ioaanes,^b din waatung a iaam baa Kepaas.” (U ra pirpir Grik di waatungi naa Petero, a kukuraaina ina waat.)

Iesu i wataa paa Pilipo ma Natanaael

⁴³Raa bung talili balet, Iesu i nem na winawaan urong Gaalilaia. I baraata paa Pilipo, ma i piri taana naa, “Un murmur iaau.” ⁴⁴Pilipo ia taangirong Betsaaida, a taamaan anun Aanderiaas ma Petero. ⁴⁵Pilipo i baat paa Natanaael, ma i wapuai naa, “Miaat aa baat paa a muaana baa Moses i pirpir muga taau uni u ra Buk na Naagagon, ma ia baa a kum propet kaai diat aa wewapua muga taau uni u ra nundiat kum timtimu, ia Iesu a te Naasaret, natun Iosep.”

⁴⁶Iaku Natanaael i baalui ku naa, “Naasaret! Lelawaai, ta koina utnaa ut in waan paat taangirong Naasaret?” Pilipo i baalui naa, “Un waan ku urin baa un baboi.” ⁴⁷Baa Iesu i babo paa Natanaael i waan paat karomi, i piri naa, “A te Israel mulu ut mi, pa i nunura warwaruga.” ⁴⁸Natanaael i tiri Iesu naa, “U nunura lelawaai iaau?” I baalui naa, “Baa Pilipo i ben pa ui urin, iaau aa babo muga wa ui baa kuraa u ki taau natudaangi ra in diwaai na fig.” ⁴⁹Natanaael i piri taana naa, “Tena wawer, ui a Natun God, ui a King anu ra taara Israel.” ⁵⁰Iesu i piri taana naa, “Lelawaai, u nurnur maraagaam baa iaau wapua ui naa u ki taau natudaangi ra in diwaai na fig? Namur un babo a kum ngaalangaala na utnaa aakit in waan paat, in ngaala ko ra utnaa mi u baboi.” ⁵¹Iesu i piri balet naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, muaat a babo a maawa in tapaapa, ma a kum aangelo anun God diat a waanwaan tato ma diat a waanwaan pari karom a Natu ra Muaana.”

A paakamaau irong Kaana

2 ¹Namur baa ru bung i raap, di paam a lukaara na paakamaau irong Kaana, u ra papaar Gaalilaia. Naan Iesu i waan ut. ²Ma di aaring kaai Iesu ma ra nuna kum naat na wawer kupi diat a waan u ra paakamaau. ³Baa pa ta waain ma, naan Iesu i wapua Iesu naa, “A waain ia raap.” ⁴Iesu i baalui naa, “Naang, i lawaai maa u wapua iaau uni? Anung pakaana bung pa i ot utbaai.” ⁵Naan Iesu i wapua a kum tultul

^b 1:42 Ioaanes a taman Petero, wakir Ioaanes a Tena Baapitaaiso.

naa, “Muaat a paam ku a kum utnaa baa i piri taa muaat kupi muaat a paami.”

⁶Na ngaalangaala na palaa na waat diat tur matira kup a ginigi, welaar ut ma ra naagagon ko ra lotu anu ra taara Iudaia. Un raaraain palaa na waat mi, di laana watengi ma ra ru nolina baa tula nolina gaalon na palaa. ⁷Iesu i piri taa ra kum tultul naa, “Muaat a itup ateng taa a kum palaa na waat ma ra palaa.” Ma diat itup ateng raap ta diat. ⁸Io, Iesu i tula diat naa, “Muaat a itup paa ta palaa ko ra kum palaa na waat, ma muaat a loi karom ia baa i naagagon a lukaara.” Ma diat paami lenmaa. ⁹Baa a muaana baa i naagagon a lukaara i inim tamaai, a palaa maa ia waain raap. Pa i nunurai naa a waain mi i waan taangawaai, a kum tultul ku baa diat itupi diat nunurai. I wataa ingen paa a muaana baa i paakamaau u ra bung maa, ¹⁰ma i piri taana naa, “A taara raap diat laana wainim muga a taara ma ra koina waain. Baa diat aa inim iwan, io, diat wainim maku a taara ma ra waain baa pa i koina wakaak. Iaku ui, u wetabaar maraagaam ma ra koina waain aakit mi.”

¹¹Mi ia a mugaana wakiliang baa Iesu i paami. I paami irong Kaana u ra papaar Gaalilaia. I waiaa paat anuna minamaar mai, ma anuna kum naat na wawer diat nurnur uni.

¹²Namur, baa a paakamaau mi ia raap, i waan urong Kaapernaum, diat weur ma naana, a kum tatena liklik ma anuna kum naat na wawer. Diat ki matira a kabaana bung ut.

Iesu i wagomgom a ruma na wetabaar
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lk 19:45-46)

¹³Baa a lukaara na waan likaai anu ra taara Iudaia i marawaai, Iesu i waan unaanga Ierusalem. ¹⁴Baa i ruk un raa pakaana ko ra ruma na wetabaar, i babo a taara diat wiura a kum bulumakaau, ma ra kum sip, ma ra kum buna, ma i babo kaai a kum tena kiaana maani, diat kiki naa ra nundiat kum luwu. ¹⁵I wiri paa a kum aaru kup in aaru na wineium, ma i lu pari wa diat raap mai. I lu pari wa a kum bulumakaau ma ra kum sip, ma i ong lamira wa a kum maani anu ra kum tena kiaana maani, ma i ong puku wa anundiat kum luwu. ¹⁶Ma i piri taan diat baa diat wiura a kum buna, “Muaat a lo pari wa diat taanga min! Ma koku muaat puku paa a ruma anun Tamaang kup a ruma na wiura!” ¹⁷Anuna kum naat na wawer diat nuk paa a pirpir u ra Buk Taabu lenbi, “Ang wirua kabina u ra nung ngaala na maarmaari kup anum ruma.” Kele 69:9

¹⁸A taara Iudaia diat waan paat balet karom Iesu ma diat tiri naa, “Woi na wakiliang un waiaa miaat uni, kupi miaat a nunurai naa u paam akoto a naagagon kupi un paam a kum utnaa mai mi?” ¹⁹Iesu i baalu diat naa, “Muaat a reng wa a ruma bi anun God ma ang watur paai balet ku un ta tula bung.” ²⁰Diat tiri Iesu naa, “Di paam paa a ruma mi un 46 na kilaala, ma ui un paam paai balet ku un ta tula bung?”

²¹Baa Iesu i pirpir u ra ruma anun God, i pirpir welwelaar ut u ra panina. ²²Namur baa Iesu ia lalaaun paat balet ko ra minaat, anuna kum naat na wawer diat nuk paa a pirpir mi. Io, diat nurnur maraagaam u ra Buk Taabu, ma ra pirpir baa Iesu i pir taai.

²³Baa Iesu i ki inaanga Ierusalem u ra lukaara na waan likaai, mongoro na taara diat babo a kum wakilang i paami, ma diat nurnur u ra iaana. ²⁴Ma Iesu pa i nurnur un te, kabina maa i nunura a taara raap. ²⁵Pa i iba kup te kupi in wapuui u ra mangamangaan anu ra taara, kabina maa ia ut i nunura wakaak a balaandiat.

Iesu diaar ma Nikadimo

3 ¹Raa muaana kon diat a kum Parisaai, a iaana Nikadimo, ia raa mukmuga anu ra taara Iudaia. ²I waan karom Iesu un raa bung na marum ma i piri taana naa, “Tena wawer, miaat nunura ui baa ui a tena wawer, baa God i tula wa ui. Pa ta muaana in paam laar paa a kum wakilang u paami, baa God pa in waraauti.” ³Iesu i baalui naa, “Iaau pir a lingtatuna taam, baa te pa di buta matakina, pa in babo a mataanitu anun God.” ⁴Nikadimo i piri taana naa, “Din buta matakina lelawaai paa te baa ia takaana? Lelawaai, in ruk balet u ra in balaan naana kupi in butai balet?”

⁵Iesu i baalui naa, “Iaau pir a lingtatuna taam, baa te pa di buta matakina u ra palaa ma u ra Nion, pa in ruk laar paai u ra mataanitu anun God. ⁶Ia baa di butai u ra panina, in lalaaun na panina ku, ma ia baa di butai u ra Nion, in lalaaun na nion. ⁷Koku u kakaian baa iaau piri taam naa din buta matakina muaat. ⁸A dadaip i waan taltalili welaar ma ra nuna nemnem, u walangoro a rurungaina, iaku pa u nunurai naa i waan taangawaai, ma in waan uwaai. Lenkaai maa karom diat baa a Nion i buta matakina diat.”

⁹Nikadimo i tiri naa, “In papet lelawaai a utnaa mi?” ¹⁰Iesu i baalui naa, “Ui a ngaala na tena wawer anu ra taara Israael, i lawaai maa pa u nunura a kum utnaa mi? ¹¹Iaau pir a lingtatuna taam, miaat pir a utnaa miaat nunurai, ma miaat wewapua u ra utnaa baa miaat aa babo taai, iaku pa muaat nurnur u ra kum utnaa miaat wewapua uni. ¹²Iaau wapua muaat u ra kum utnaa taanga main napia ma pa muaat nurnur uni. Io, muaat a nurnur lelawaai baa ang wapua muaat u ra kum utnaa taanginaanga u ra maawa? ¹³Pa te i waan paa unaanga nate u ra maawa, Natu ra Muaana ot ku baa i waan pari taanginaanga nate u ra maawa. ¹⁴Moses i wakete ina wui u ra in diwaai u ra bil na wanua. Lenkaai maa din wakete Natu ra Muaana unate, ¹⁵kupi diat raap baa diat nurnur uni diat a lalaaun takum.

¹⁶“God i maari a rakrakaan buaal, ma i taar wa Natuna raa ot ku, kupi diat raap baa diat nurnur uni, diat a lalaaun takum, ma pain diat a

wirua. ¹⁷God pa i tula wa Natuna urin u ra rakrakaan buaal kupi in taar a naagagon na binabaalu karom a rakrakaan buaal. I tula wai ku kupi in walaau a rakrakaan buaal. ¹⁸Pa din taar a naagagon na binabaalu karom ia baa i nurnur uni. Iaku, ia baa pa i nurnur, ia tur u ra dekdek na naagagon na binabaalu kabina pa i nurnur un Natun God raa ku. ¹⁹Bi ia a naagagon anun God: A kaapa ia waan paat u ra rakrakaan buaal, iaku a taara diat nem ku a baboto ma a kaapa pate, maa anundiat mangamangaan i aaka aakit. ²⁰Diat raap baa diat laana paam a kum aakaina mangamangaan, diat milikuaana ku a kaapa, ma pa diat waan karom a kaapa, kaduk din babo puaana paa anundiat kum aakaina mangamangaan. ²¹Iaku, diat baa diat murmur a lingtatuna, diat waan paat u ra kaapa, kupi din babo puaanai naa anundiat kum pinapaam i kabina paa ut kon God.”

Ioannes a Tena Baapitaaiso i wewapua un Iesu

²²Namur, Iesu ma anuna kum naat na wawer diat waan taanga Ierusalem kup raa taamaan lik kuraa ut u ra papaar Iudaia, ma diat ki paa matira, ma i baapitaaiso a taara. ²³Ma Ioannes kaai i baapitaaiso irong Aainon marawaai Saaleim, kabina maa a ngaala na palaa matira. A taara diat waan karomi kupi in baapitaaiso diat. ²⁴A utnaa mi i waan paat baa pa te utbaai i waruk Ioannes u ra ruma na karabus.

²⁵Raa kum naat na wawer anun Ioannes diat weol na pirpir ma raa te Iudaia u ra nirariu na warwagomgom, a mangamangaan u ra lotu Iudaia. ²⁶Diat waan karom Ioannes ma diat wapuai naa, “Tena Wawer, a muaana baa mur ki ungaai paa mai irong un raa papaara daanim Ioridaan, ia baa u wewapua taau uni, mi kurong ma kaai, i baapitaaiso, ma a taara raap diat waan maku karomi.”

²⁷Ioannes i piri taan diat naa, “Pa te in paam ta utnaa baa God pa i taar taai taana taanginaanga u ra maawa. ²⁸Muaat ut muaat aa walangoro taai baa iaau piri lenbi, ‘Wakir iaau Kaarisito. God i tula wa iaau ku baa ang muga taana ma ia in murmur.’ ²⁹A muaana baa i taulaa ma ta tabuan, anuna tabuan ut maa. A tepaa ra muaana baa i taulaa i tur ma i walangoroi, i gaaia aakit baa i walangoro in ingaa ra muaana baa i taulaa. Ma mi anung gaaia i welaar ma ra gaaia anu ra muaana maa, ma anung gaaia i ot maraagaam. ³⁰Ia ut in ngaala waanwaan ma iaau ang kinalik waanwaan.”

Ia baa i waan pari taanginaanga u ra maawa

³¹Ia baa i waan pari taanginaanga u ra maawa, i ngaala aakit taa ra taara raap. A muaana baa taanga napia, taanga min ut ia napia, ma i pirpir ku u ra kum utnaa taanga napia. Ia baa i waan taanginaanga u ra maawa, i ngaala aakit taa ra taara raap. ³²Ma i wewapua u ra kum utnaa

i babo taai ma i walangoro taai, iaku pa te i nurnur u ra nuna wewapua. ³³Iaku diat baa diat nurnur u ra nuna wewapua, diat mulaot uni baa God ia a lingtatuna. ³⁴Ia baa God i tula wai, i pirpir ma ra pirpir anun God, ma God i taar araap taa a Takado na Nion karomi. ³⁵Tamaana i maari Natuna, ma i taar araap taa a kum utnaa u ra limaana. ³⁶Ia baa i nurnur un Natun God in paam akoto a lalaaun takum. Iaku ia baa pa i tartaraam karom Natuna, pa in paam akoto a lalaaun, maa a kaankaan anun God in ki takum karomi.

Iesu i waan taangirong Iudaia kup Gaalilaia

4 ¹A kum Parisaiao diat walangoroi naa Iesu i ben paa mongoro na taara na wawer, diat mongoro taa ra taara na wawer anun Ioaanes, ma i baapitaaiso diat. ²Iaku maa Iesu ut pa i baapitaaiso te, anuna kum naat na wawer ku diat baapitaaiso. ³Baa Iesu i nunurai naa a kum Parisaiao diat aa walangoroi, i waan paa taanga u ra papaar Iudaia ma i waan talili balet urong u ra papaar Gaalilaia. ⁴U ra nuna winawaan i nemi ut baa in waan aakit irong u ra papaar Samaaria.

Iesu i pirpir ma ra tabuan Samaaria

⁵Irong Samaaria, i waan paat u ra taamaan Sikaar, i marawaai ku naa ra pakaana pia baa Iaakob i tabaara natuna mai Iosep. ⁶A daanim baa Iaakob ia kil taai kuraa matira. Io, Iesu i talangan a panina u ra nuna iokaana winawaan, ma i ki matira naa ra daanim maa. U ra pakaana bung maa in mage i aaklakua.

⁷Io, raa tabuan Samaaria i waan paat kupi in itup. Iesu i piri taana naa, “Un tabaara iaau ma ta palaa.” ⁸Anuna kum naat na wawer diat aa waan u ra taamaan kupi diat a kul utnaa na winangaan. ⁹A tabuan Samaaria i baalu Iesu naa, “Ui a te Iudaia, ma iaau a tabuan Samaaria, aawa kabina baa u aaring iaau kup ta palaa?” Maa a kum te Iudaia pa diat wemaraam ma ra kum te Samaaria. ¹⁰Iesu i baalui naa, “Baa u nunura a wetabaar anun God, ma u aa nunura kaai ia baa i aaring ui kup ta palaa, un aaringi, ma in tabaara ui ma ra palaa na lalaaun.” ¹¹A tabuan i piri taana naa, “Tadaaru, pa num ta ititup kupi un itup palaa mai, ma a daanim mi i dardarong aakit, taangawaai a palaa na lalaaun maa? ¹²U nuki naa u ngaala taan tabumiaat Iaakob baa i tabaara miaat ma ra daanim mi? Ia, ma a kum natnatuna liklik ma anuna kum wewagua kaai, diat raap diat inim koni.”

¹³Iesu i baalui naa, “Diat raap baa diat inim u ra palaa mi diat a maruk balet ku. ¹⁴Iaku diat baa diat a inim u ra palaa baa ang tabaara diat mai, pain diat a maruk balet ma. A palaa maa ang tabaara diat mai, in welaar ma ra in mataa ra daanim u ra nundiat lalaaun baa in buabua paat ma in tabaara diat ma ra lalaaun takum.” ¹⁵A tabuan i piri taana naa,

“Tadaaru, tabaara iaau ma ra palaa maa, kupi koku ma iaau maruk, ma koku ma iaau waan liklik urin kup a initup.”

¹⁶Iesu i piri taana naa, “Un waan, ma un ben paa anum muaana ma mur a waan talili balet urin.” ¹⁷A tabuan i baalui naa, “Pa nung ta muaana.” Iesu i piri naa, “A lingtatuna ut maa u piri naa pa num ta muaana. ¹⁸U aa taulaa ma lima na muaana, ma raa maa u ki ungaai mai mari, wakir anum muaana. A lingtatuna ut maa u piri taang.” ¹⁹A tabuan i baalui naa, “Tadaaru, mi iaau nunurai naa ui a propet. ²⁰A kum taptabumiaat taanga namuga diat lotlotu karom God u ra taangaai bi, iaku muaat a taara Iudaia muaat piri naa din lotu ku karom God inaanga Ierusalem.”

²¹Iesu i piri taana naa, “Baboi, a lingtatuna bi ang piri taam, a pakaana bung in waan paat, baa pa muaat a lotu ma karom Tamaang u ra taangaai mi, ma inaanga kaai Ierusalem pate. ²²Muaat a kum te Samaaria pa muaat nunura ia baa muaat lotlotu karomi, ma miaat a taara Iudaia miaat nunura ut ia baa miaat lotlotu karomi, kabina maa a warwalaun i waan paat ut ko ra taara Iudaia. ²³A pakaana bung in waan paat ma mi ia waan paat, baa a kum dowot na tena lotu diat a lotu karom Tamaang u ra nion ma u ra lingtatuna. A kum mangaana tena lotu lenmaa Tamaang i nem aakit diat. ²⁴God a nion, ma diat baa diat lotlotu karomi, diat a lotu ut u ra nion ma u ra lingtatuna.”

²⁵A tabuan i piri taana naa, “Iaau nunurai naa a Mesaia baa di waatungi naa Kaarisito, in waan paat, ma in wapuaana a kum utnaa raap karom miaat.” ²⁶Iesu i baalui naa, “Iaau ut mi iaau pirpir taam.”

²⁷U ra pakaana bung ut maa, a kum naat na wawer diat waan talili, diat kakaian aakit baa diat babo Iesu diaar pirpir ma ra tabuan. Iaku maa pa te kon diat i tiri naa, “U nem aawa?” baa lenbi, “Aawa kabina baa u pirpir mai?” ²⁸A tabuan maa i waan paa ko ra nuna in palaa, i waan talili kup a taamaan ma i wapua a taara matira naa, ²⁹“Aai, muaat a waan urin, muaat a babo raa muaana i wapua iaau u ra kum utnaa raap baa iaau aa paam tataai namuga. Kanaapi ia ma duk baa a Mesaia?” ³⁰Io, a taara maa diat waan paa ko ra taamaan, ma diat waan karom Iesu.

³¹Baa a tabuan ia waan, a kum naat na wawer diat aaringi naa, “Tena wawer, un wangaan paa.” ³²Iaku Iesu i baalu diat ku naa, “Angaang utnaa na winangaan kuri ut baa pa muaat nunurai.” ³³A kum naat na wawer diat tiri wetwetalaai diat naa, “Kuraa te ia tabaara taai duk ma ta utnaa na winangaan?” ³⁴Iesu i piri taan diat naa, “Angaang utnaa na winangaan bari ia, baa ang taraam u ra nemnem anun ia baa i tula wa iaau urin, ma ang paam araap wa anuna pinapaam. ³⁵Muaat laana piri lenbi, ‘Waat na kalaang utbaai kuraa baa din tangaa maraagaam.’ Iaku iaau piri taa muaat naa: Muaat a babo takado unamuga, ma muaat a babo a kum pinapaam, diat aa mugaan raap, ma ia ot kupi din tangaai.

³⁶A muaana baa i tangaa apaata a wai ra pinapaam, i lo a wedok uni. Ma a wai ra nuna tinangaa a utnaa kup a lalaaun takum, kupi a muaana baa i maaarut ma a muaana baa i tangaa, diaar a ora gaaia ungaai. ³⁷A pirpir baa a taara diat laana piri i lingtatuna ut, lenbi, 'Raa i maaarut, ma raa i tangaa.' ³⁸Io, iaau tula muaat kupi muaat a tangaa u ra pinapaam baa muaat ut pa muaat maarut taai. Raa taara ingen ut diat paam taai, ma muaat, muaat lo paa a wedok i ra nundiat pinapaam."

A kum te Samaaria diat nurnur

³⁹Mongoro na te Samaaria ko ra taamaan maa diat nurnur un Iesu. Diat nurnur kabina u ra pirpir anu ra tabuan baa i piri taan diat naa, "I wapua iaau u ra kum utnaa raap baa iaau paam taai namuga."

⁴⁰Io, a taara Samaaria diat waan karom Iesu ma diat aaring wowo paai kupi in ki naan diat, ma i ki paa ru bung matira. ⁴¹Ma mongoro balet diat nurnur, kabina u ra nuna pirpir. ⁴²Diat piri taa ra tabuan naa, "Mi miaat aa nurnur, wakir u ra pirpir baa u piri un Iesu, pate. Miaat ut miaat aa walangoroi ma miaat nunura lingtatunai naa ia a Tena Walaan anu ra rakrakaan buaal."

Iesu i walaan paa a natu ra mukmuga

⁴³Baa ia raap ru bung matira, Iesu i waan urong Gaalilaia. ⁴⁴Iesu ut ia wapua taa anuna kum naat na wawer naa, "A propet, a taara u ra nuna taamaan pa diat rui." ⁴⁵A taara taangirong Gaalilaia diat aa waan paa u ra lukaara na waan likaai inaanga Ierusalem ma diat aa babo taa a kum utnaa Iesu i paami u ra lukaara. Io, baa Iesu i waan paat irong Gaalilaia, a taara diat gaaia paai.

⁴⁶Iesu i waan talili urong Kaana u ra papaar Gaalilaia, a taamaan baa i puku paa a palaa kupi in waain iaai. Raa mukmuga anu ra mataanitu, natunalik a muaana i malaapaang irong Kaapernaum. ⁴⁷Baa i walangoroi naa Iesu i waan taanga Iudaia urong Gaalilaia, i waan karomi ma i aaringi kupi in waan urong Kaapernaum ma in walaan paa natunalik a muaana baa marawaai ma in maat. ⁴⁸Iesu i piri taana naa, "Pa muaat nurnur maut, baa pa muaat babo ta kum utnaa na kakaian ma ta kum wakilang." ⁴⁹A mukmuga anu ra mataanitu i piri naa, "Tadaaru, daar a waan gagaa kaduk natunglik in maat!" ⁵⁰Iesu i piri taana naa, "Un waan ku, natumlik in lalaaun." A muaana maa i nurnur u ra pirpir anun Iesu, ma i waan.

⁵¹Baa pa i waan paat utbaai, anuna kum tultul diat waan baraatai ma diat wapuai lenbi, "Natumlik ia lalaaun." ⁵²I tiri diat naa, "Woi na pakaana bung mulu maa natunglik i laangalaanga balet uni?" Diat baalui naa, "Nabung, un raain na pakaana bung u ra maluraap ina wuwan i raap koni." ⁵³Tamaa ra naat i nuk paa a pakaana bung ut maa Iesu i piri karomi naa, "Natumlik in lalaaun balet." Io, diwaatamaana raap diat

nurnur un Iesu. ⁵⁴A utnaa mi, ia a weru wakilang Iesu i paami irong Gaalilaia, baa i waan taangirong Iudaia.

Iesu i walaangalaanga paa raa muaana

5 ¹Namur, Iesu i waan unaanga Ierusalem kup a lukaara anu ra taara Iudaia. ²Raa ngaala na kilobi na palaa, di waatungi u ra pirpir Ebraaio baa Besataa, i ki inaanga Ierusalem, marawaai u ra bonanaaka baa di waatungi naa “Rukruk na sip”. Ma lima na baraada diat tur lili paa a kilobi maa. ³⁻⁴Mongoro na taara baa diat bilua ma ra aalawur mangaana malaapaang, diat kiki matira, a kum pula, diat baa pa diat waanwaan, ma diat baa panpanindiat i maat.^c

⁵Ma raa muaana i ki matira ia malaapaang paa 38 na kilaala. ⁶Iesu i babo paa a muaana maa i inep taau matira. Baa i nunurai naa a muaana maa ia welwelik aakit uni a malaapaang, i tiri naa, “Lelawaai, u nemi naa un laangalaanga?” ⁷A muaana maa i baalui naa, “Le, pa te i laana waraaut iaau kupi in lo ta iaau u ra pakaana bung baa a palaa i buabua uni. Baa iaau nem na waan kupi ang rariu, raa ingen ku in kalaa muga baat pa iaau.” ⁸Iesu i piri taana naa, “Un tur, un lo paa anum baat ma un waan.” ⁹A muaana maa i laangalaanga maut, i tur, i lo paa anuna baat, ma i waan.

A utnaa mi i waan paat u ra Bung Saabaat. ¹⁰Raa kum te Iudaia diat piri taa ra muaana baa Iesu i walaangalaanga paai naa, “A Saabaat mi! I taabu baa din lo a baat uni.” ¹¹Ma i baalu diat ku naa, “A muaana baa i walaangalaanga pa iaau i piri taang naa ang lo paa anung baat ma ang waan.” ¹²Diat tiri naa, “Woi na muaana maa i piri taam naa un lo paa anum baat ma un waan?” ¹³Iaku a muaana maa pa i nunurai naa woi maa i walaangalaanga paai, kabina u ra kor na taara baa Iesu i waan naliwan taan diat.

¹⁴Namur ut, Iesu i baraata paa a muaana maa u ra ruma na wetabaar. I piri taana naa, “Baboi, u aa laangalaanga mi. Koku balet ma u paam aakaina, kaduk ta aakaina utnaa aakit ma in manong ui namur.”

¹⁵A muaana maa i waan ma i wapua a kum te Iudaia naa, “Iesu ut i walaangalaanga pa iaau.” ¹⁶Io, anundiat kum aakaina mangamangaan karom Iesu i turpaai matira, maa kabina i paam a kum utnaa mi u ra Bung Saabaat. ¹⁷Iesu i piri taan diat naa, “Tamaang pa i ngo ma ra pinapaam na wewaraaut, lenmaa iaau kaai pang ngo ma ra pinapaam na wewaraaut karom a taara.” ¹⁸Mari ia a kabina baa a kum te Iudaia diat nem aakiti naa diat a aak doko Iesu. Diat kaankaan karom Iesu wakir i

^c 5:3-4 Raa kum tena manaana u ra Buk Taabu diat nuki naa raa kum pirpir kaai i ki u ra rina mi. I lenbi: *Diat kiki walaang kup a palaa baa in buabua. Raa kum pakaan a aangelo anu ra Tadaaru i waan pari taau u ra kilobi maa, ma i walaklagoni. Te ku baa in rariu muga paa u ra palaa maa baa i bua, in laangalaanga maut ko ra nuna malaapaang.*

kabina ku baa i papaam u ra Bung Saabaat. I kabina kaai maa Iesu ut i waatung God baa Tamaana, ma u ra pirpir mi i welaara ia ut ma God.

Tamaana i taar a naagagon karom Natuna

¹⁹Iesu i baalu diat, ma i piri naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, Natun God pa i paam biao paa ku ta utnaa u ra nuna nemnem, i paam ku a kum utnaa baa i babo Tamaana i paami. Maa a utnaa raap baa Tamaana i paami, Natuna kaai in paami. ²⁰Tamaana i maari Natuna, ma i waiaa a kum utnaa raap baa i laana paami karomi. Ma in waiaai kaai u ra kum ngaalangaala na utnaa kon raa mangaan mi, kupi muaat a kakaian uni. ²¹Welaar ma Tamaana i watur paa a kum minaat ma i tabaara diat ma ra lalaun, lenkaai maa karom Natuna, in tabaara diat baa i nemi kupi in tabaara diat ma ra lalaun. ²²Tamaana pa in naagagon te, iaku i taar taa a naagagon raap taan Natuna, kupi in naagagon mai, ²³kupi a taara raap diat a ru Natuna welaar ma diat ru Tamaana. Te baa pa i ru Natuna, pa i ru kaai Tamaana, ia baa i tula wai urin.

²⁴“Iaau pir a lingtatuna taa muaat, te baa i walangoro anung kum pirpir ma i nurnur un ia baa i tula wa iaau urin, ia paam akoto a lalaun takum, ma pa in wirua u ra naagagon. Ia waan ko ra minaat kup a lalaun takum. ²⁵Iaau pir a lingtatuna taa muaat, a pakaana bung in waan paat, ma mi ia waan paat, baa a kum minaat diat a walangoro a Natun God, ma diat baa diat walangoroi diat a lalaun. ²⁶God a kabi ra lalaun ma i taari kaai karom Natuna, ia kaai a kabi ra lalaun. ²⁷God i taar taa a dekdek taana kupi in naagagon a taara mai, kabina maa ia a Natu ra Muaana. ²⁸Koku muaat kakaian u ra pirpir mi. A pakaana bung in waan paat, baa diat raap baa diat inep u ra kum tung na minaat diat a walangoro in ingaana. ²⁹Diat a waan paat ko ra kum tung na minaat. Diat baa diat aa paam taa a koina mangamangaan diat a tur ko ra minaat kup a lalaun takum. Ma diat kaai baa diat aa paam taa aakaina mangamangaan, diat a tur ko ra minaat kup a winirua takum.”

A wewapua kaapa un Iesu

³⁰Iesu i pirpir utbaai karom a kum te Iudaia, i piri naa, “Pa iaau paam biao ku ta utnaa u ra nung nemnem, iaau naagagon welaar ma ra utnaa iaau walangoroi. Ma anung naagagon i takado, maa pa iaau mur a nuknuking, iaau murmur ut a nuknukin ia baa i tula wa iaau urin. ³¹Baa iaau wewapua balet ut un iaau, anung wewapua pa in mawaat. ³²Raa ingen ut i wewapua un iaau, ma iaau nunurai naa anuna wewapua un iaau i lingtatuna aakit.

³³“Muaat tula wa raa taara karom Ioaanes a Tena Baapitaaiso, ma i wapua diat u ra lingtatuna. ³⁴Pa iaau iba kup ta taara baa diat a wewapua un iaau, iaku iaau piri lenbi kupi din walaun muaat. ³⁵Ioaanes

i welaar ma ra laam, baa i kup ma i kaapakaapa, ma muaat gaaiia baa muaat babo kinalik paa ku u ra kaapakaapaina.

³⁶“Iaku a wewapua kaapa un iaau i ngaala taa ra wewapua kaapa anun Ioanes. A kum utnaa baa iaau laana paami, diat wewapua kaapa un iaau naa Tamaang i tula wa iaau, maa a kum pinapaam maa, Tamaang i taar ta diat taang kupi ang paami. ³⁷Ma Tamaang, ia baa i tula wa iaau urin, ia wewapua kaapa taau un iaau. Pa muaat walangoro in ingaana, ma pa muaat babo taa kaai a mataana. ³⁸Ma pa muaat nuk akoto anuna pirpir u ra balaamuaat, kabina maa pa muaat nurnur un ia baa di tula wai urin. ³⁹Muaat lukluk ut a Buk Taabu, kabina maa muaat nuki naa muaat a lo a lalaaun takum uni. Iaku a Buk Taabu kaai i wewapua ut un iaau! ⁴⁰Iaku maa pa muaat nem na waan karom iaau kupi muaat a lo a lalaaun.

⁴¹“Pa iaau iba kup a pir walaawa anu ra taara karom iaau. ⁴²Maa iaau nunura muaat ut, baa pa muaat maari God u ra balaamuaat. ⁴³Iaau waan paat u ra iaan Tamaang, ma pa muaat gaaiia pa iaau. Iaku baa te ingen in waan paat ma ra iaana ut, io, muaat a gaaiia paai. ⁴⁴Muaat, muaat nemnem aakiti kupi a taara diat a pir walaawa pa muaat. Baa lenmaa, muaat a nurnur lelawaai? Maa pa muaat ngaraa kup a pir walaawa anun God karom muaat, God ia baa raa ot ku. ⁴⁵Koku muaat nuki naa iaau maa ang takuna muaat karom Tamaang, pate. Moses baa muaat nurnur naa in waraaut muaat, ia ut maa in takuna muaat. ⁴⁶Baa muaat nurnur un Moses, gun muaat a nurnur utkaai un iaau, kabina maa ia i timtimu muga un iaau. ⁴⁷Iaku baa pa muaat nurnur u ra kum timtimu anun Moses, muaat a nurnur lelawaai u ra nung kum pirpir?”

Iesu i tabaara 5,000 na muaana

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lk 9:10-17)

6 ¹Io, namur, Iesu i waan bolo u ra taai kilil Gaalilaia, baa di waatungi kaai naa a taai kilil Tiberiaas. ²A ngaala na kor na taara diat murmuri, kabina baa diat aa babo taa a kum wakilang Iesu i paami, baa i walaangalaanga pa diat baa diat malaapaang. ³Iesu i waan tato unaanga u ra taangaai ma diat ki ungaai ma ra nuna kum naat na wawer. ⁴Ma a lukaara na waan likaai anu ra taara Iudaia ia marawaai.

⁵Baa Iesu i babo kado, i babo paa a ngaala na kor na taara diat waan karomi. I piri taan Pilipo naa, “Daat a kul ta utnaa na winangaan awaai kupi daat a tabaara a kum taara mai mi?” ⁶Iesu i piri lenmi kupi in walaar ku Pilipo. Ia ut ia nunura a utnaa baa in paami. ⁷Pilipo i baalui naa, “Ta utnaa na winangaan baa din kul paai ma ta 200 na denaaria,^d pa in welaar ma diat, raaraa pulik ku maa diat a aani.” ⁸Raa balet kon diat anuna kum naat na wawer, a iaana Aanderiaas, a tein Simon Petero, i piri taan Iesu

^d 6:7 Raa denaaria i welaar ma ra wedok anun raa muaana un raa bung na pinapaam.

naa, ⁹“Raa naat muaana lik kuri i lo limnain bred ku baa di paami ko ra baali, ma ruina ian. Iaku maa in welaar ma ra kor na taara mi lelawaai?”

¹⁰A wanua maa in wali raap ku, io, Iesu i tula anuna kum naat na wawer kupi diat a waki a taara matira. A kor na taara maa, a niluluk i ra in muaana ku i welaar ma 5,000. ¹¹Iesu i lo paa limnain bred, i waatung wakaak paa uni karom God, ma i palau a taara mai baa diat ki matira. Ma i palau diat kaai ma ra ian, welaar ma ra nundiat nemnem. ¹²Baa diat aa maaur raap, i piri taa ra nuna kum naat na wawer naa, “Muaat a ung ungaai wakaak a utnaa raap diat aan kapo taai, kupi koku di baanaakaka a utnaa na winangaan.” ¹³Io, diat ung ungaai raap paa a utnaa baa a taara diat aan kapo taai, ma diat wangaana ateng paa 12 kaa ko ra limnain bred maa. ¹⁴Baa a taara diat babo a wakilang mi i paami, diat piri naa, “A lingtatuna aakit baa a muaana mi, ia a propet baa di piri naa in waan paat urin u ra rakraakaan buaal.” ¹⁵Baa Iesu ia nunurai naa diat nem na waan karomi kupi diat a wowo paai kupi in king, io, i waan ingen paa kon diat unaanga nate un raa taangaai.

Iesu i waan nate u ra taai kikel

(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)

¹⁶Baa ia tawiwibung a kum naat na wawer anun Iesu diat waan pari unakono kup a taai kikel. ¹⁷Diat kaa taau u ra mon, ma diat turpaai kupi diat a waan bolo u ra taai kikel kup Kaapernaum. Ia marum, ma Iesu pa i waan paat utbaai karom diat. ¹⁸A dekdek na dadaip i waan paat ma a taai u ra taai kikel i top dekdek maut. ¹⁹Baa diat aa walua welwelik, welaar duk ma lima na kilomita, diat babo paa Iesu i waan nate u ra taai kikel karom diat u ra mon. Ma diat burut aakit. ²⁰Iaku Iesu i piri taan diat naa, “Koku muaat burut, iaau ku mi.” ²¹Ma diat gaai paai kupi in kaa u ra mon. Io, diat pukaai maut u ra wanua baa diat waan kupi.

A taara diat baat kup Iesu

²²U ra bung namur, a kor na taara baa diat ki irong un raa papaara taai kikel, diat nunurai naa raa mon ot ku i ki matira. Diat nunurai naa a kum naat na wawer ku maa diat waan, Iesu ut pa i kaa ungaai ma diat. Diat ku diat waan taanga matira. ²³Namur raa kum mon taangirong Tiberiaas diat pukaai marawaai u ra wanua baa a Tadaaru i waatung wakaak u ra bred ma a kor na taara diat wangaan iaai. ²⁴Baa a kor na taara diat babo baa Iesu ma ra nuna kum naat na wawer pa diat ki matira, diat kaa u ra kum mon, diat waan urong Kaapernaum ma diat baat kup Iesu.

Iesu ia a bred na lalaaun

²⁵Baa a taara diat baat paa Iesu irong un raa papaara taai kikel, diat tiri naa, “Tena Wawer, naangaian ku maa u waan taau min?” ²⁶Iesu i baalu

diat naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, wakir muaat baat kup iaau u ra kum wakilang baa iaau paami, pate. Muaat baat ku kup iaau kabina muaat aan a bred ma muaat maaun uni. ²⁷Koku muaat ongongor kup a utnaa na winangaan baa i marmareng ku. Muaat a ongongor kup a utnaa baa in taana takum kup a lalaaun namur, baa Natu ra Muaana in tabaara muaat mai. Maa God Tamaana ia wakilang taa Natuna naa i tur ungaai mai.” ²⁸Diat tiri naa, “Aawa maa miaat a paami kupi miaat a paam a pinapaam anun God?” ²⁹Iesu i baalu diat naa, “Bari ia a pinapaam anun God, baa muaat a nurnur un ia baa di tula wai urin.” ³⁰Ma diat tiri balet naa, “Aawa a wakilang un paami kupi miaat a baboi ma miaat a nurnur un ui uni? Aawa maa un paami? ³¹A kum taptabumiaat taanga namuga diat aan a maana u ra bil na wanua, welaar ma di aa timu taai u ra Buk Taabu naa, ‘I tabaara diat ma ra bred taanginaanga u ra maawa ma diat aani.’” *Kele 78:24*

³²Iesu i piri taan diat naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, wakir Moses maa i tabaara diat ma ra bred taanginaanga u ra maawa, Tamaang maa i tabaara diat. Ma mi i tabaara muaat ma ra bred lingtatuna taanginaanga u ra maawa. ³³Ia baa i waan pari taanginaanga u ra maawa, ia ut maa a bred anun God, baa i taar a lalaaun karom a taara raap u ra rakrakaan buaal.”

³⁴Diat piri taana naa, “Tadaaru, un tabaara miaat ma ra bred maa u ra kum bungbung raap.” ³⁵Iesu i baalu diat naa, “Iaau a bred na lalaaun. Baa te in waan karom iaau pa in molo, ma baa te in nurnur un iaau pa in maruk balet ma. ³⁶Iaau aa pir taai taa muaat naa muaat aa babo ta iaau, iaku pa muaat nurnur. ³⁷Diat raap baa Tamaang i taar ta diat taang, diat a waan karom iaau, ma te baa in waan karom iaau pang lu wai, painte mulu. ³⁸Maa iaau waan pari taanginaanga u ra maawa, wakir kupi ang murmur a nuknuking, pate, kupi ang murmur ut a nemnem anun Tamaang, ia baa i tula wa iaau urin. ³⁹Bari ia a nemnem anun Tamaang, ia baa i tula wa iaau urin, naa koku te kon diat baa ia taar ta diat taang in wirua. Ang watur raap pa diat balet ko ra minaat u ra tintinip na bung. ⁴⁰U ra nemnem anun Tamaang, diat raap baa diat babo kup Natuna ma diat nurnur uni, diat a lalaaun takum, ma iaau ang watur pa diat ko ra minaat u ra tintinip na bung.”

⁴¹Raa kum te Iudaia diat pirpir mumumuk un Iesu, kabina maa i piri naa, “Iaau a bred baa i waan pari taanginaanga u ra maawa.” ⁴²Io, diat piri uni naa, “Iesu a natun Iosep ku. Daat nunura ku tamaana ma naana. Io, aawa kabina maa i piri naa i waan pari taanginaanga u ra maawa?” ⁴³Iesu i piri taan diat naa, “Koku muaat pirpir mumumuk. ⁴⁴Pain te in waan karom iaau, baa Tamaang, baa i tula wa iaau, pa i ben taai karom iaau, ma iaau ut ang watur paai ko ra minaat u ra tintinip na bung. ⁴⁵A kum propet diat aa timu taai lenbi, ‘God in wer diat raap.’” *Aais 54:13*
Io, diat raap baa diat walangoro Tamaang ma diat wawer koni, diat a waan karom iaau. ⁴⁶Pa te i babo taa Tamaang, ia ut baa i waan paa kon

God, i babo taa Tamaana. ⁴⁷Iaau pir a lingtatuna taa muaat mi, ia baa i nurnur un iaau, ia lo a lalaaun takum.

⁴⁸“Iaau a bred na lalaaun. ⁴⁹A kum taptabumuaat taanga namuga diat aan a maana u ra bil na wanua, ma diat aa maat. ⁵⁰Iaku a bred mi i waan taanginaanga u ra maawa, baa te in aani, pa in maat. ⁵¹Iaau a bred a lalaaunina, baa i waan pari taanginaanga u ra maawa. Baa te i wangaan ko ra bred mi, in lalaaun takum. Maia, a bred baa ang wetabaar mai, ia a paning. Iaau taari kupi a taara u ra rakraakaan buaal diat a lalaaun uni.”

⁵²Raa kum te Iudaia diat kaankaan wetwetalaai, ma diat piri naa, “A muaana mi in tabaara lelawaai daat ma ra panina kupi daat a aani?” ⁵³Io, Iesu i piri taan diat, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, baa pa muaat a aan a pani ra Natu ra Muaana ma pa muaat a inim a gaapina, pa ta lalaaun lingtatuna in ki un muaat. ⁵⁴Ia baa i aan a paning ma i inim a gaaping, ia lo a lalaaun takum, ma iaau ang watur paai ko ra minaat u ra tintinip na bung. ⁵⁵Maa a paning ia a utnaa na winangaan lingtatuna, ma a gaaping ia a palaa na ininim lingtatuna. ⁵⁶Ia baa i aan a paning ma i inim a gaaping, in lalaaun un iaau, ma iaau ang lalaaun uni. ⁵⁷Tamaang baa i kabina u ra lalaaun i tula wa iaau, ma i tabaara iaau ma ra lalaaun. Lenkaai maa karom ia baa i aan a paning, iaau ang tabaarai ma ra lalaaun. ⁵⁸Bi ia a bred baa i waan taanginaanga u ra maawa, wakir i welaar ma raa baa a kum taptabundaat taanga namuga diat aani, ma diat aa maat. Baa te in wangaan ko ra bred mi, in lalaaun takum.” ⁵⁹Iesu i pir a kum pirpir mi baa i wer a taara u ra ruma na lotu irong Kaapernaum.

A pirpir na lalaaun takum

⁶⁰Mongoro ko ra nuna taara na wawer baa diat walangoro a kum pirpir mi diat piri naa, “A wawer mi i dekdek aakit, woi maa in gaaia kupi?” ⁶¹Iesu i nunurai naa anuna taara na wawer diat pirpir mumumuk uni. I tiri diat naa, “Lelawaai, a pirpir mi pa i koina karom muaat? ⁶²In papet lelawaai karom muaat baa muaat a babo Natu ra Muaana in waan talili balet unaanga kup a taamaan baa namuga ia ki paa iaai? ⁶³A Nion, ia maa i taar a lalaaun. A dekdek i ra pani ra muaana pa ta utnaa i gaa uni. A kum pirpir baa iaau piri taa muaat, i Nion ma i lalaaun. ⁶⁴Iaku raa taara kon muaat pa diat nurnur.” Iesu ia nunura muga wa diat baa pa diat a nurnur uni, ma ia kaai baa in wagu taai. ⁶⁵Ma i piri kaai naa, “Bi ia a kabina baa iaau piri taa muaat naa pa te in waan karom iaau, baa Tamaang pa i taar taa a dekdek taana, kupi in murmur iaau.”

⁶⁶Io, mongoro kon diat anuna taara na wawer diat waan talili paa koni, ma pa diat murmuri ma. ⁶⁷Iesu i piri taa ra nuna 12 naat na wawer naa, “Lelawaai, muaat kaai, muaat nemi ma naa muaat a waan talili paa kon iaau?” ⁶⁸Simon Petero i baalui lenbi, “Tadaaru, miaat a waan ma karom woi? Maa anum ku a kum pirpir na lalaaun takum. ⁶⁹Miaat aa

nurnur ma miaat nunurai naa ui a Tena Gomgom anun God.” ⁷⁰Iesu i piri taan diat naa, “Iaau aa pilak pa muaat a 12, naka? Iaku raa kon muaat a tabaraan ku!” ⁷¹I pirpir un Iudaas, natun Simon Iskaariot, ia raa ko ra 12 naat na wawer, ia baa in wagu taa ut Iesu.

A kum tatein Iesu pa diat nurnur uni

7 ¹Io, namur Iesu i waan taltalili u ra kum taamtaamaan irong Gaalilaia. Pa i nem na waan taltalili irong u ra papaar Iudaia, kabina raa kum te Iudaia diat nem na aak dokoi. ²A bung na lotu anu ra taara Iudaia baa di waatungi ma a lukaara na palpalip, i marawaai. ³Io, a kum tatein Iesu diat piri taana naa, “I koina kupi un waan taanga min ma un waan urong Iudaia baa anum taara na wawer diat a babo a kum utnaa na kakaian baa un paami. ⁴Pa te i laana paam ino a kum utnaa, baa i nemi kupi a taara diat a nunurai. Baa u laana paam a kum utnaa mi, i koina baa un paam apuaanai kupi a taara u ra rakrakaan buaal raap diat a nunura ui!” ⁵A kum tatena liklik diat pirpir lenmi, kabina maa diat kaai pa diat nurnur uni.

⁶Iesu i piri taan diat naa, “Anung pakaana bung pa i ot utbaai, iaku karom muaat, anumuaat kum pakpakaana bung i laangalaanga ku. ⁷A taara u ra rakrakaan buaal pa diat milikuaana muaat un ta utnaa, iaku diat milikuaana iaau, maa kabina iaau wapua diat u ra nundiat kum aakaina mangamangaan. ⁸Muaat, muaat a waan unaanga u ra lukaara. Pang waan gagaa kup a lukaara mi, maa anung pakaana bung pa i ot utbaai.” ⁹Baa ia pirpir taau, io, i ki okot irong Gaalilaia.

Iesu i waan kup a lukaara

¹⁰Baa a kum tatein Iesu diat aa waan kup a lukaara, io, namur Iesu i murmur diat, iaku pa i pet waiaa ia karom a taara. I waan ino waanwaan ku. ¹¹Raa kum te Iudaia diat baat kup Iesu u ra lukaara, diat wetiri naa, “A muaana mi kuraa ia awaai?”

¹²Mongoro na taara diat pirpir ino un Iesu. Raa taara diat piri uni naa, “Ia a koina muaana,” ma raa taara diat piri naa, “Pate, i ben araara a taara.” ¹³Ma pa te i pirpir baara uni, kabina maa diat burutaana raa kum taara Iudaia.

Iesu i wer a taara baa diat waan paat u ra lukaara

¹⁴Baa diat aa ki naliwan u ra kum bungbung na lukaara, Iesu i turpaai kupi in wer a taara u ra ruma na wetabaar. ¹⁵Raa kum te Iudaia diat kakaian aakit ma diat piri naa, “A muaana mi i nunura lelawaai a kum manaana mi? Maa pa i wawer paa.” ¹⁶Iesu i baalu diat naa, “A wawer mi iaau wawer mai, wakir anung, anun ia baa i tula wa iaau urin. ¹⁷Baa te i nem na murmur a nemnem anun God, in nunura lelei, baa anung

wawer mi kon God, baa ko ra nuknuking ku. ¹⁸Te baa i pirpir ku ko ra nuknukina, i nemi ku kupi din nuk angaala paai. Iaku ia baa i nemi kupi din nuk angaala paa God baa i tula wai urin, ia maa i pir a lingtatuna, ma pa ta warwaruga i ki uni. ¹⁹Moses ia taar taa a kum Naagagon taa muaat, iaku pa te kon muaat i taraam uni. Aawa kabina baa muaat nem na aak doko iaau?”

²⁰A kor na taara diat baalui naa, “A tabaraan ia ruk taau un ui. Woi maa i nem na aak doko ui?” ²¹Iesu i baalu anundiat pirpir lenbi, “Iaau paam raa utnaa na kakaian, ma muaat kakaian raap uni. ²²Moses i taar taa a naagagon taa muaat kupi muaat a poko kikil a kum naat muaana. Iaku a naagagon mi, wakir anun Moses, a kum taara ut taanga namuga diat turpaai. Ma raa kum pakaan kaai muaat poko kikil a kum naat muaana u ra Bung Saabaat. ²³Baa muaat poko kikil ta naat muaana u ra Bung Saabaat, kupi koku di bubur a naagagon anun Moses, aawa kabina muaat kaankaan karom iaau baa iaau walaangalaanga paa a kudulaana muaana u ra Bung Saabaat? ²⁴Koku muaat naagagon ku u ra numuaat binabo, muaat a naagagon ma ra naagagon lingtatuna.”

Raa taara pa diat nurnur naa Iesu ia a Kaarisito

²⁵Raa taara taanginaanga Ierusalem diat wetiri naa, “Mari ma ia a muaana baa diat nem na aak dokoi? ²⁶Baboi, mari i tur ma i pirpir namataa ra taara, ma pa diat pirpir baalui. Kanaapi a kum mukmuga diat aa nunurai naa ia a Kaarisito? ²⁷Baa a Kaarisito in waan paat, pa din nunurai naa in waan paat taangawaai. Iaku a muaana mi daat nunura ku anuna taamaan.”

²⁸Iesu i wawer utbaai u ra ruma na wetabaar, i pirpir ma ra ngaala na ingaana ma i piri naa, “Lelawaai muaat nunura mulu iaau ut, ma ra taamaan kaai iaau waan koni? Pa iaau waan paat urin u ra nuknuking. Ia baa i tula wa iaau i pir a lingtatuna. Ma muaat, pa muaat nunura ia baa i tula wa iaau urin. ²⁹Iaku iaau, iaau nunurai, kabina iaau waan ut koni, ma ia ut ia tula wa iaau.”

³⁰Io, a kum te Iudaia diat nemi naa diat a paam akoto paai, iaku pa te i paami, maa anuna pakaana bung pa i ot utbaai. ³¹Mongoro ko ra kor na taara diat nurnur un Iesu ma diat piri naa, “A muaana mi i paam taa mongoro na utnaa na kakaian. Naapi Kaarisito ut mi?”

³²Baa a kum Parisaiao diat walangoro a taara diat pipipir ino lenbi un Iesu, io, a kum ngaala na tena wetabaar, ma a kum Parisaiao, diat tula wa a kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar, kupi diat a paam akoto paai. ³³Ma Iesu i piri taan diat naa, “Iaau pang ki iwan naa muaat, ang waan balet karom ia baa i tula wa iaau urin. ³⁴Muaat a baat kup iaau, iaku pa muaat a baat pa iaau, ma pa muaat a waan laar paai kaai u ra taamaan baa ang ki iaai.” ³⁵Raa kum te Iudaia diat tiri wetwetalaai diat naa, “A muaana mi in waan ma uwaai, baa pa

daat a baat laar paai? Lelawaai, in waan welwelik ma duk kup a kum taamaan anu ra taara Grik, baa anundaat taara diat ki iaai? Naapi in wer ma a taara Grik? ³⁶I piri naa daat a baat kupi ma pa daat a baat paai, ma pa daat a waan laar paai kaai u ra taamaan baa in ki iaai. Aawa kukuraai ra nuna pirpir mi?”

A pirpir welwelaar u ra Takado na Nion

³⁷U ra tintinip na bung i ra lukaara, a ngaatngaat na bung, Iesu i tur ma i pirpir ma ra ngaala na ingaana, i piri naa, “Baa te i maruk, koina baa in waan karom iaau ma ang wainimi. ³⁸Welaar ma di aa timu taai u ra Buk Taabu lenbi, ‘Ia baa in nurnur un iaau, a kum daanim na lalaaun diat a welulu paat ko ra nuna lalaaun.’ ” ³⁹Iesu i pirpir u ra Takado na Nion, baa din tabaara diat mai baa diat nurnur uni. Maa pa di taar utbaai a Takado na Nion, kabina baa Iesu pa i lo utbaai anuna minamaar.

Pa i raa a nuknuki ra taara un Iesu

⁴⁰Raa taara ko ra kor na taara baa diat walangoro a pirpir mi, diat piri naa, “A lingtatuna ut, a muaana mi a propet baa God i tula wai urin.” ⁴¹Raa taara kaai diat piri naa, “Ia a Kaarisito.” Ma raa taara kaai diat piri naa, “Pate. A Kaarisito pa in waan paat taangirong Gaalilaia. ⁴²A Buk Taabu i piri naa, Kaarisito in waan paat ko ra wuna taara anun Dewid. In waan paat irong Betilem, a taamaan baa namuga Dewid i ki iaai.” ⁴³Ma pa i raa a nuknuki ra taara uni. ⁴⁴Raa taara diat nem na paam akotoi, iaku pa ta paan diat i paam akotoi.

A kum mukmuga pa diat nurnur

⁴⁵Baa a kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar diat waan talili balet, a kum ngaala na tena wetabaar karom God diat tiri diat naa, “Aawa kabina maa pa muaat aal paa Iesu urin?” ⁴⁶A kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar diat baalu diat naa, “Pa ta muaana utbaai i laana pirpir welaar ma ra muaana mi!” ⁴⁷A kum Parisaiao diat tiri diat naa, “Lelawaai, muaat kaai ia ben araara pa muaat? ⁴⁸Lelawaai muaat nuki naa te kon miaat a kum mukmuga ma ra kum Parisaiao ia nurnur uni? Pate mulu. ⁴⁹A kor na taara mi baa diat nurnur un Iesu, pa diat nunura a kum Naagagon anun Moses, a kaankaan anun God i ki un diat.”

⁵⁰Raa Parisaiao kon diat, a iaana Nikadimo, ia baa namuga i waan paat paa karom Iesu, i piri taan diat naa, ⁵¹“U ra nundaat Naagagon pain daat a takuna biao ku te baa pa di walangoroi utbaai, kupi din baat paa a utnaa baa i paami.” ⁵²Diat baalui ku naa, “Ni, ui kaai a te Gaalilaia ui? Un wawer u ra Buk Taabu ma un manaana uni naa a propet pa in waan paat taangirong Gaalilaia.”

A tabuan baa i paam aakaina

[⁵³Ma a taara raap diat waan weraan kup anundiat kum taamtaamaan.

8 ¹Iesu i waan tato unaanga u ra Taangaai na Oliwa. ²U ra malaana kinalik u ra bung namur, Iesu i waan talili balet kup a ruma na wetabaar, ma a taara raap diat waan ungaai karomi. I ki ma i wer diat. ³A kum tena wawer u ra kum Naagagon ma ra kum Parisaiao diat ben ruk paa raa tabuan karom Iesu. A tabuan maa di baraata paai baa i paam aakaina ma raa muaana. Diat wowo paa a tabuan maa kupi in tur namuga namataa ra taara. ⁴Diat piri taan Iesu naa, “Tena Wawer, a tabuan mi di baraata paai baa i paam aakaina ma raa muaana. ⁵U ra Naagagon anun Moses, baa ta tabuan in paami lenmaa, din duka dokoi ma ra kum waat. Io ui, aawa maa un piri uni?” ⁶Diat tiri lenmi, kabina diat nem na walaar ku Iesu mai, baa in pir taa ta pirpir, io, diat a takunai mai. Iaku Iesu i ki pari napia, ma i timtimu ma in kaalkaali na limaana. ⁷Baa diat tirtiri lenmaa, i tur ma i piri taan diat naa, “Baa te kon muaat pa i paam taa ta aakaina mangamangaan, io, in duka muga a tabuan mi ma tina waat.” ⁸Iesu i ki pari balet, ma i timtimu balet ma in kaalkaali na limaana. ⁹Baa diat walangoro taa a pirpir mi anun Iesu, diat raap diat pari. A kum lapun diat pari muga, ma namur diat raap raaraa. Iesu maku i ki matira, diaar ma ra tabuan baa di watur taai naana. ¹⁰Iesu i tur, ma i piri taa ra tabuan naa, “Neling, diat baa diat takuna ui, kuraa ma diat awaai? Pa te kon diat i naagagon ta ui?” ¹¹A tabuan i baalui naa, “Pate.” Ma Iesu i piri taana naa, “Iaau kaai pang naagagon ui. Un waan ku, ma koku balet ma u paam aakaina.”]e

Iesu a kaapa anu ra rakrakaan buaal

¹²Iesu i pirpir balet karom a taara, ma i piri naa, “Iaau a kaapa anu ra rakrakaan buaal. Ia baa i murmur iaau, in paam akoto a kaapa na lalaun, ma pa in waanwaan balet ma u ra baboto.” ¹³A kum Parisaiao diat piri taana naa, “Anum wewapua pa i mawaat, maa ui ut u wewapua balet un ui.” ¹⁴Ma Iesu i baalu diat naa, “Baa iaau ut iaau wewapua un iaau, anung wewapua i lingtatuna, maa iaau nunura a taamaan iaau waan koni, ma a taamaan ang waan kupi. Iaku muaat, pa muaat nunura a taamaan iaau waan koni, ma a taamaan baa ang waan kupi. ¹⁵Muaat, muaat naagagon ku ma ra naagagon anu ra taara, ma iaau pa iaau naagagon te. ¹⁶Baa iaau naagagon, anung naagagon i takado, kabina wakir iaau ku iaau paami, mir ut ma Tamaang, ia baa i tula wa iaau urin. ¹⁷Di aa timu taai u ra numuaat Naagagon lenbi, ‘Baa ta rudi anundiaar pirpir i welaar ku un ta utnaa, anundiaar pirpir i lingtatuna.’ ¹⁸Iaau mi iaau wewapua un iaau, ma Tamaang baa i tula wa iaau urin, ia kaai i wewapua un iaau.”

e **8:11** Raa kum tena manaana u ra Buk Taabu diat nuki naa Ioaanes pa i timu a kum rina 7:53 tuk 8:11. Diat nuki naa te ingen i timui namur.

¹⁹Diat tiri naa, “Kuraa awaai tamaam?” Iesu i baalu diat naa, “Pa muaat nunura iaau ma pa muaat nunura kaai Tamaang. Baa gun muaat a nunura iaau, io, muaat a nunura kaai Tamaang.” ²⁰Iesu i pir a pirpir mi u ra ruma na wetabaar, u ra wanua baa di laana ung a maani na wetabaar iaai. Pa te i paam akotoi, maa anuna pakaana bung pa i ot utbaai.

Iesu i watumaarang diat baa pa diat nurnur

²¹Iesu i piri balet taa ra taara naa, “Ang waan kon muaat, muaat a baat kup iaau, ma muaat a maat ma ra numuaat kum aakaina mangamangaan. A taamaan baa ang waan kupi, pa muaat a waan laar paai iaai.” ²²Raa kum te Iudaia diat piri naa, “Aawa kukuraaina baa i piri naa, ‘A taamaan baa ang waan kupi, pa muaat a waan laar paai iaai’? Naapi in aak doko paai ma duk?” ²³Iesu i baalu diat naa, “Muaat taanga main ut muaat napia, ma iaau, iaau waan ut taanginaanga nate. Muaat ko ra rakrakaan buaal, iaau wakir ko ra rakrakaan buaal. ²⁴Bi ia a kabina baa iaau piri taa muaat naa muaat a maat ma ra numuaat kum aakaina mangamangaan. Baa pa muaat nurnur un iaau baa iaau ia ut mi iaau, io, muaat a maat ma ra numuaat kum aakaina mangamangaan.” ²⁵Ma diat tiri naa, “Woi ui?” Iesu i piri taan diat, “Iaau aa wapua ta muaat turpaai u ra nung pinapaam, tuk mi. ²⁶Mongoro na utnaa ang piri un muaat baa ang naagagon muaat uni, maa ia baa i tula wa iaau i lingtatuna, ma iaau, iaau wapua ku a taara u ra rakrakaan buaal u ra kum utnaa iaau walangoroi koni.”

²⁷Pa diat nunurai naa Iesu i pirpir karom diat un Tamaana. ²⁸Ma Iesu i piri naa, “Baa muaat a watur tato Natu ra Muaana unaanga nate, muaat a nunurai naa iaau ut mi iaau, ma muaat a nunurai kaai naa wakir iaau ot ku iaau papaam, Tamaang i wer iaau u ra kum utnaa iaau piri. ²⁹Ia baa i tula wa iaau i ki karom iaau, pa i waan kon iaau, kabina baa iaau paampaam a kum utnaa baa i gaaia uni.”

³⁰Mongoro baa diat walangoro a kum pirpir mi, diat nurnur un Iesu.

A lingtatuna in walaangalaanga muaat

³¹Iesu i piri karom a kum te Iudaia baa diat nurnur uni naa, “Baa muaat taraam u ra nung wawer, io, muaat anung taara na wawer mulu. ³²Ma muaat a nunura a lingtatuna, ma a lingtatuna in walaangalaanga muaat.” ³³Diat baalu Iesu naa, “Miaat a kum natnatun Aabaraam, tuk mi pa miaat papaam na wilawilaau karom te. Aawa kabina baa u piri naa a lingtatuna in walaangalaanga miaat?”

³⁴Iesu i baalu diat naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, ia baa i paam aakaina, ia a wilawilaau anu ra aakaina mangamangaan. ³⁵A muaana baa i papaam na wilawilaau ku karom ta naadiwaatamaana, pa in ki takum karom diat, iaku a naat baa tamaana ma naana diaar buta paai,

ia maa kon diaar mulu. ³⁶Baa Natun God i walaangalaanga muaat, muaat a laangalaanga mulu. ³⁷Iaau nunurai ut naa muaat a kum natun Aabaraam, iaku mi muaat walaari kupi muaat a aak doko iaau, kabina maa anung pirpir pa i ki un muaat. ³⁸Iaau pirpir u ra kum utnaa baa iaau baboi kon Tamaang, ma muaat kaai, muaat paam a kum utnaa baa muaat walangoroi kon tamaamuaat.”

³⁹Diat baalui naa, “Miaat, miaat tamaana ma Aabaraam.” Iesu i baalu diat naa, “Baa muaat tamaana mulu ma Aabaraam, muaat a paam a kum utnaa baa Aabaraam i paami. ⁴⁰Muaat nem na aak doko iaau ku, baa iaau wapua muaat u ra lingtatuna baa iaau walangoroi kon God. Aabaraam pa i paam ta utnaa lenmi. ⁴¹Muaat, muaat paampaam ut a kum pinapaam baa tamaamuaat i paami.”

Diat piri taan Iesu naa, “Wakir di buta biaa ta miaat ku u ra aakapi, tamaamiaat ut maa God.”

⁴²Iesu i piri taan diat naa, “Kaduk baa muaat tamaana mulu ma God, io, muaat a maari iaau, kabina maa iaau waan paat kon God, ma mi iaau ki min. Pa iaau waan paat u ra nung nemnem, ia ut i tula wa iaau. ⁴³Aawa kabina baa pa muaat nunura lele anung pirpir? Kabina pa muaat walangoro laar paai. ⁴⁴Tamaamuaat maa Saataan, ma muaat nemi ut naa muaat a murmur anuna nemnem. Taanga namuga utbaai, ia a tena aak doko taara, ma pa i nunura a lingtatuna, kabina pa ta lingtatuna i ki uni. Baa i pir a warwaruga, i pirpir ma ra nuna pirpir mulu ut, kabina ia a tena warwaruga ma ia ut a tamaa ra warwaruga. ⁴⁵Iaau pir a lingtatuna, mi ia a kabina baa pa muaat nurnur un iaau. ⁴⁶Woi kon muaat in takuna ot pa iaau un ta aakaina mangamangaan? Baa iaau pir a lingtatuna, i lawaai maa pa muaat nurnur un iaau? ⁴⁷Ia baa i waan paat kon God i walangoro a kum pirpir anun God. Iaku muaat, wakir muaat waan paat kon God, mi ia a kabina baa pa muaat walangoroi.”

Iesu i ngaala taan Aabaraam

⁴⁸Raa kum te Iudaia diat piri taan Iesu lenbi, “Miaat nunura mului naa ui a te Samaaria, ma a tabaraan ia ruk taau un ui.” ⁴⁹Ma Iesu i baalu diat naa, “Pa ta tabaraan i ruk taau un iaau. Iaau urur karom Tamaang, ma muaat, pa muaat urur karom iaau. ⁵⁰Pa iaau paam ta utnaa kupi a taara diat a wangaala pa iaau uni, iaku raa ot ku, a ngaala na tena naagagon, i wangaala pa iaau. ⁵¹Iaau pir a lingtatuna taa muaat, ia baa i taraam u ra nung pirpir, pa in maat.”

⁵²Raa kum te Iudaia diat piri taana naa, “Mi miaat nunura mului naa a tabaraan ia ruk taau un ui! Aabaraam ia maat, ma a kum propet kaai diat aa maat, iaku ui u piri naa te baa i taraam u ra num pirpir pa in maat. ⁵³Lelawaai, u nuki naa ui ma maa u ngaala taan tamaamiaat Aabaraam? Aabaraam ia maat, ma ra kum propet kaai diat aa maat. U nuki naa ui woi

na mangaana muaana ui?” ⁵⁴Iesu i baalu diat naa, “Baa iaau wangaala balet pa iaau ut, anung pirpir pa i gaa un ta utnaa. Tamaang ut i wangaala pa iaau, ia baa muaat piri naa ia anumuaat God. ⁵⁵Muaat, pa muaat nunura God, iaau, iaau nunurai. Baa ang piri naa pa iaau nunurai, iaau kaai ang tena warwaruga welaar ma muaat. Iaau nunura God, ma iaau tartaraam u ra nuna pirpir. ⁵⁶Tamaamuaat Aabaraam i gaaia kupi in babo anung winawaan paat. I baboi, ma i gaaia aakit uni.” ⁵⁷A kum te Iudaia diat piri taana naa, “Pa i 50 utbaai anum kilaala na lalaun. I lawaai maa u piri naa u aa babo taa Aabaraam?” ⁵⁸Iesu i baalu diat naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, namuga baa pa di buta utbaai Aabaraam, iaau aa lalaun.”

⁵⁹Diat lo paa a kum waat kupi diat a duka Iesu mai, iaku Iesu i paraau waanwaan naliwan u ra kor na taara ma i waan ko ra ruma na wetabaar.

Iesu i wababo paa a pula

9 ¹Baa Iesu i waan waanwaan, i babo paa raa muaana, a pula. Baa naana i buta paai, ia pula. ²Anuna kum naat na wawer diat tiri lenbi, “Tena Wawer, aawa kabina maa di buta paai ia pula? Woi maa i paam aakaina mangamangaan, ia ut baa tamaana ma naana?” ³Iesu i piri naa, “A muaana mi pa i paam ta aakaina mangamangaan, tamaana kaai ma naana pate. I pula ku kupi a taara diat a babo a dekdekin God uni. ⁴I koina kupi daat a paam ut a kum pinapaam anun ia baa i tula wa iaau urin baa i mage utbaai. Baa ia marum, pain te balet ma in papaam laar paai. ⁵Baa iaau ki min napia, iaau a kaapa anu ra rakrakaan buaal.”

⁶Baa Iesu ia pir taai lenmi, i gaar taau unapia, i gigiaana paa a gaarina ungaai ma ra pia, ma i aalu a ruin kiok na mataa ra pula mai. ⁷Iesu i piri taana naa, “Un waan, ma un gi paa mataam u ra daanim Siloaam.” (Siloaam a kukuraaaina baa di tulai.) Io, i waan, ma i gi paa a mataana. Baa i waan talili a ruin kiok na mataana diaar aa tapalaa.

⁸A kum teptepaana, ma a taara baa diat bababoi baa i aaraaring utnaa diat wetiri naa, “Wakir duk a muaana baa i kiki ma i aaraaring utnaa?” ⁹Raa taara diat piri naa, “Ia ut maa.” Raa taara kaai diat piri naa, “Pate, i babo welaar ku ma ra muaana maa.” Io, ia ut i piri naa, “Iaau ut mi.” ¹⁰Diat tiri naa, “Di wababo lelawaai paa a ruin kiok na mataam?” ¹¹I baalu diat naa, “A muaana baa di waatungi naa Iesu, i paam paa a pia, ma i aalu taa a mataang mai. Io, i tula wa iaau ma i piri lenbi, ‘Un waan urong u ra daanim Siloaam kupi un gi paa a mataam.’ Baa iaau waan ma iaau gi paa a mataang, iaau babo maut.” ¹²Diat tiri naa, “Kuraa ma ia awaai?” A muaana maa i baalu diat naa, “Pa iaau nunurai.”

A kum Parisaiao diat tiri a pula

¹³Diat ben paa a muaana baa namuga i pula karom a kum Parisaiao, ¹⁴kabina maa Iesu i paam a pia ma i wababo paai u ra Bung Saabaat. ¹⁵A

kum Parisaiao diat tiri balet a muaana naa, “Di wababo lelawaai pa ui?” I wapua diat naa, “I ung taa a pia u ra ruin kiok na mataang, iaau gi paai, io iaau babo maut.” ¹⁶Raa kum Parisaiao diat piri naa, “A muaana maa i paam a utnaa mi, ia wakir kon God, maa i papaam u ra Bung Saabaat.” Raa taara kaai diat piri naa, “Baa a muaana mi a aakaina muaana, in paam lelawaai a kum utnaa na kakaian mi?” Lenmaa a nuknukindiat pa i raa uni. ¹⁷Raa pakaan balet a kum Parisaiao diat tiri a muaana maa naa, “Aawa un piri u ra muaana baa i wababo paa a mataam?” I baalu diat naa, “Ia a propet.”

¹⁸Raa kum te Iudaia pa diat nurnur u ra pirpir bi naa, a muaana mi namuga i pula ma di wababo paai. Ma diat wetulaa paa ut tamaana ma naana, ma diat tiri diaar lenbi, ¹⁹“Mi ut ia natumur, baa mur piri naa mur buta paai ia pula? Aawa kabina mi i babo?” ²⁰Tamaana ma naana diaar baalu diat naa, “Mir nunurai naa natumir ut mi, ma mir nunurai naa mir buta paai ia pula. ²¹Iaku pa mir nunurai naa i babo lelawaai, pa mir nunurai kaai baa woi mi i wababo paai. Ia ngaala na muaana, muaat a tiri, ia ut in wewapua kaapa uni.” ²²Tamaana ma naana diaar pirpir lenmi, kabina diaar burutaana a kum te Iudaia, maa diat piri naa, baa te in nurnur un Iesu naa ia a Kaarisito, din turbaat wai ko ra ruma na lotu. ²³Bi ia a kabina baa tamaa ra muaana maa ma naana diaar piri naa, “A ngaala na muaana ut maa, muaat a tiri ku.”

²⁴A weru pakaan diat ben paa balet a muaana maa, ia baa di buta paai ia pula, ma diat piri taana naa, “Un weweliman namataan God baa a utnaa baa u piri i lingtatuna ut! Miaat nunurai naa a muaana baa i wababo pa ui a tena aakaina.” ²⁵I baalu diat naa, “Pa iaau nunurai baa a tena aakaina baa pate. Raa utnaa ku baa iaau nunurai: Namuga iaau pula, ma mi iaau aa babo.” ²⁶Diat tiri naa, “Aawa maa i paami un ui? Ma i wababo lelawaai paa a ruin kiok na mataam?” ²⁷I baalu diat naa, “Iaau aa pir taai taa muaat, ma pa muaat walangoroi. Aawa kabina baa muaat nem na walangoroi balet? Kanaapi muaat kaai muaat nemi kupi muaat anuna kum naat na wawer?”

²⁸Diat pir aakakai, ma diat piri uni naa, “Ui anuna naat na wawer, iaku miaat a kum naat na wawer anun Moses. ²⁹Miaat, miaat nunura Moses baa God i pirpir karomi, iaku a muaana maa pa miaat nunurai naa i waan taangawaai.” ³⁰A muaana i baalu diat naa, “Aai, a utnaa na kakaian! Pa muaat nunurai naa i waan taangawaai, iaku ia wababo pa iaau. ³¹Daat nunurai naa God pa in walangoro a aaraaring anu ra kum tena aakaina, in walangoro ku ia baa i rui ma i tartaraam u ra nuna nemnem. ³²Namuga utbaai u ra turpaai ra rakrakaan buaal tuk mi, pa di nunura taa te baa in wababo paa mataan ta pula, baa di buta paai a pula ku. ³³Baa a muaana mi wakir kon God pa in paam laar paa ta utnaa.” ³⁴Diat baalui naa, “Di buta pa ui u ra mangamangaan aakaina, ma ui, u nemi naa un wer miaat!” Io, diat turbaat wai maut ko ra ruma na lotu.

Ia baa pa i nurnur ia a pula

³⁵Baa Iesu i walangoroi naa a muaana mi di aa lu wai, i baat kupi ma baa i baat paai i tiri naa, “Lelawaai, u nurnur ut u ra Natu ra Muaana?” ³⁶I baalui naa, “Tadaaru, un wapua iaau baa woi maa Natu ra Muaana, kupi ang nurnur uni.” ³⁷Iesu i piri taana naa, “Mi u aa baboi, iaau ut mi iaau pirpir taam.” ³⁸A muaana maa i piri naa, “Tadaaru, iaau nurnur!” I ki but keke ma i lotu karomi.

³⁹Iesu i piri naa, “Iaau waan paat urin u ra rakrakaan buaal ma ra naagagon, kupi diat baa diat pula diat a babo, ma diat baa diat babo diat a pula.” ⁴⁰Raa kum Parisaiao baa diat weur mai, diat walangoro a pirpir mi, ma diat tiri Iesu naa, “U nuki naa miaat kaai miaat pula?” ⁴¹Iesu i baalu diat naa, “Baa gun muaat pula pain te in takuna muaat un ta aakaina mangamangaan, iaku mi muaat piri naa muaat babo, io, anumuaat mangamangaan aakaina i ki utbaai.”

A pirpir welwelaar u ra liplip na sip

10 ¹Iesu i piri naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, ia baa pa i ruk u ra bonanaaka i ra liplip na sip, ma i kaa bolo ku unaruma, ia a tena walong ma a tena maangluraa paa ku a kum utnaa. ²Iaku a muaana baa i ruk takado u ra bonanaaka, ia maa a tena baboura sip lingtatuna. ³A tena baboura i ra bonanaaka in paapa aara taai kupi in ruk. A kum sip diat walangoro lele in ingaana. I wataa diat ma ra kum iaandiat, ma i ben apari diat. ⁴Baa ia ben apari raap paa anuna kum sip, i muga pa diat ma diat murmuri, kabina maa diat walangoro lele in ingaana. ⁵Pa diat a murmur ta waira, diat a welulu ingen ku koni, maa pa diat walangoro lele in ingaana.” ⁶Iesu i pir a pirpir welwelaar mi taan diat, iaku pa diat nunurai baa aawa maa i pirpir welwelaar uni.

Iesu a koina tena baboura sip

⁷Io, Iesu i piri balet naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, iaau a bonanaaka anu ra kum sip. ⁸Diat baa diat waan paat muga taang, a kum tena walong ma a kum tena maangluraa paa a kum utnaa, ma a kum sip pa diat walangoro diat. ⁹Iaau a bonanaaka, baa te i ruk uni din walaau. In ruk, in pari ma in baraata ku ana utnaa na winangaan. ¹⁰A tena walong i ruk ku kupi in walong, ma in aak doko a kum sip ma in baanaakaka diat. Iaku iaau, iaau waan paat kupi diat a paam akoto a lalaaun, a lalaaun lingtatuna.

¹¹“Iaau a koina tena baboura sip. Iaau taar taa anung lalaaun kupi ang maat un diat. ¹²⁻¹³A muaana baa di dokdoki ku, wakir a tena baboura sip mulu, ma wakir anuna kum sip. Baa i babo paa a karangaap na paap i waan paat, i welulu paa ku ko ra kum sip, kabina maa i papaam ku kup

a maani, ma pa i maari a kum sip. Ma a karangaap na paap i karaat diat ma i lu weraana wa diat.

¹⁴⁻¹⁵“Iaau a koina tena baboura sip. Welaar ma Tamaang i nunura iaau, ma iaau nunura Tamaang, lenkaai maa iaau nunura anung kum sip, ma anung kum sip kaai diat nunura iaau, ma iaau taar taa anung lalaun kupi ang maat un diat. ¹⁶Anung raa kum sip ingen kaai, pa diat ki u ra liplip na sip mi. Ang ben pa diat utkaai, ma diat a walangoro in ingaang, kupi diat raap diat a ki ku un raa liplip na sip, ma raa ot ku in tena baboura anundiat.

¹⁷“Tamaang i maari iaau, kabina maa iaau ut iaau taar taa anung lalaun, kupi namur ang lo paai balet. ¹⁸Pa te in rakaan wa anung lalaun, iaau ut ang taar taai. Iaau ut iaau naagagoni kupi ang taar taai, ma iaau ut iaau naagagoni kupi ang lo paai balet. Mari ia a pinapaam maa Tamaang i tula wa iaau kupi ang paami.”

¹⁹Ia ru nuknuki ra kum te Iudaia u ra kum pipir mi anun Iesu. ²⁰Mongoro kon diat, diat piri naa, “A tabaraan i ruk taau uni, ma ia longlong. Aawa maa muaat walangoroi kupi?” ²¹Iaku raa taara diat piri naa, “Wakir a mangaana pipir mi anun te baa a tabaraan i ruk taau uni. Lelawaai, a muaana baa a tabaraan i ruk uni in pet laar paai baa in wababo a taara baa diat pula? Painte.”

A kum te Iudaia pa diat nurnur un Iesu

²²Io, diat paam a lukaara baa diat nuk paa balet a bung baa diat paapa a ruma na wetabaar uni. Diat paam a lukaara mi inaanga Ierusalem un raa bung u ra kum kalaang na mading. ²³Ma Iesu i waan waanwaan u ra baraada baa di waatungi naa a baraada anun Solomon, u ra ruma na wetabaar. ²⁴A kum te Iudaia diat tur lili paa Iesu, ma diat tiri lenbi, “Unaangaian ma un wapua mulu miaat? Baa ui a Kaarisito, un wapua kaapa miaat.” ²⁵Iesu i baalu diat naa, “Iaau aa pir taai taa muaat, iaku pa muaat nurnur. A kum pinapaam iaau paami u ra iaan Tamaang, diat wewapua kaapa un iaau. ²⁶Iaku pa muaat nurnur, maa wakir muaat anung kum sip. ²⁷Anung kum sip diat walangoro in ingaang, ma iaau nunura diat, ma diat murmur iaau. ²⁸Ma iaau taar a lalaun takum taan diat, ma pa diat a wirua. Ma pa te in raa wa diat ko ra limaang. ²⁹Tamaang baa i taar ta diat taang, i ngaala taa ra kum utnaa raap, ma pa te in raa wa diat ko ra limaang Tamaang. ³⁰Mir ma Tamaang, mir raa ku.”

³¹A kum te Iudaia diat lo paa balet a kum waat kupi diat a duka Iesu mai. ³²Iesu i piri taan diat naa, “Iaau aa paam waiaa taa mongoro na utnaa na kakaian namataamuaat, baa Tamaang i taar taai taang kupi ang paami. Woi na utnaa ko ra kum utnaa na kakaian mi muaat nem na duka iaau uni?” ³³Diat baalui naa, “Miaat nem na duka ui, wakir un ta

utnaa na kakaian baa u paami, iaku maa kabina u wakinalik paa God! Ui a muaana ku ui, ma u piri naa ui God.” ³⁴Iesu i piri taan diat naa, “Muaat nunurai ut naa di aa timu taai u ra numuaat kum Naagagon naa God i piri ‘Muaat a kum god’.” *Kele 82:6*

³⁵I waatung diat naa diat a kum god, diat baa di taar taa a pirpir anun God taan diat, ma i deddek kupi te in rakaan wa a pirpir na Buk Taabu.

³⁶Ma iaau, baa Tamaang ut i pilak pa iaau, ma i tula wa iaau urin u ra rakraakaan buaal, iaau wakinalik lelawaai paa God, baa iaau piri naa iaau Natun God? ³⁷Baa pa iaau paam a kum pinapaam anun Tamaang, io, koku muaat nurnur un iaau. ³⁸Mi iaau paam ut anuna kum pinapaam, iaku pa muaat nurnur un iaau. Muaat a nurnur kabina u ra kum pinapaam iaau paami, kupi muaat a nunurai naa Tamaang i ki un iaau, ma iaau ki un Tamaang.”

³⁹Raa pakaan balet diat nem na paam akoto Iesu, iaku i waan ino paa ku kon diat.

⁴⁰Iesu i waan bolo balet u ra daanim Ioridaan kup a wanua baa namuga Ioanes i baapitaaiso iaai, ma i ki matira. ⁴¹Mongoro na taara diat waan karom Iesu ma diat pirpir wetwetalaai karom diat naa, “Ioanes pa i paam ta utnaa na kakaian, iaku a kum pirpir raap ia pir taai u ra muaana mi, i lingtatuna aakit.” ⁴²Ma mongoro na taara matira diat nurnur uni.

Laasaro i maat

11 ¹⁻²Raa muaana taangirong Betaania, a iaana Laasaro, i malaapaang. Ditul tenalik ma Maaria ma Maataa. Maaria mi, ia baa i labo taa in palaa na mangingi u ra ru kaki ra Tadaaru, ma i upa magege diaar ma ra weu na lorina. ³Maaria dinawawina ma Maataa diaar taar wa a pirpir kup Iesu lenbi, “Tadaaru, tepaam baa u maari aakiti i malaapaang.”

⁴Baa Iesu i walangoroi, i piri lenbi, “Wakir Laasaro in maat u ra malaapaang mi. I malaapaang ku kupi din babo a minamaar anun God, ma kupi kaai din maar paa Natun God mai.”

⁵Iesu i maari Maataa ma tenawawina Maaria ma teindiaar Laasaro.

⁶Iaku baa ia walangoroi baa Laasaro i malaapaang, pa i ngaraa, i ki paa balet ut ru bung u ra taamaan maa i ki iaai. ⁷Namur Iesu i wapua a kum naat na wawer naa, “Daa a waan talili balet urong u ra papaar Iudaia.”

⁸Ma diat piri taana naa, “Aai, Tena Wawer, uraa bung ku a kum te Iudaia diat nem na duka doko ui, ma mi u nem na waan talili balet ku urong?”

⁹Iesu i piri naa, “Raa bung i welaar ma 12 pakaana bung, naka? Baa te i waanwaan u ra mage pa in tutukaa, kabina i babo u ra kaapa i ra rakraakaan buaal. ¹⁰Iaku baa te i waanwaan u ra marum in tutukaa, maa kabina pa ta kaapa.”

¹¹ Iesu i pir taa a pirpir mi taan diat, ma i piri balet naa, “Tepaandaat Laasaro ia inep duman, ma ang waan kupi ang waangun paai.” ¹² A kum naat na wawer diat baalui naa, “Tadaaru, baa i inep duman ku, in laangalaanga balet.” ¹³ Iesu i pirpir u ra minaatin Laasaro, iaku a kum naat na wawer diat nuki naa Laasaro i inep duman ku. ¹⁴ Io, Iesu i pir palaai maraagaam taan diat naa, “Laasaro ia maat. ¹⁵ Ma iaau, iaau gaaiia un muaat baa pa iaau ki marong, kupi muaat a nurnur. Io, mi daat a waan ma kupi.” ¹⁶ Tomaas baa di waatungi kaai ma Kaanga i piri taa ra kum naat na wawer naa, “Daat a weur kupi daat kaai daat a maat ungaai mai.”

Iesu ia a lalaaun balet, ma ia a lalaaun lingtatuna

¹⁷ Baa Iesu i waan paat, i walangoroi naa di aa waruk wa a minaatin Laasaro u ra babaang na minaat, ma ia waat na bung baat taai. ¹⁸ A taamaan Betaania i marawaai ku Ierusalem, i welaar ku ma tula kilomita, ¹⁹ lenmaa mongoro na te Iudaia diat waan paat kup Maataa ma Maaria kupi diat a wamaraam diaar u ra teindiaar baa i maat.

²⁰ Baa Maataa i walangoroi naa Iesu kuraa ma i waan urin, i pari ma i waan baraatai, iaku Maaria i ki utbaai naruma. ²¹ Maataa i piri taan Iesu naa, “Tadaaru, baa gun un ki ut min, tenglik pa in maat. ²² Iaku iaau nunurai naa, baa un aaring God kup ta utnaa mi, in taari ku taam.” ²³ Iesu i piri taana naa, “Temlik in lalaaun balet ku.” ²⁴ Maataa i baalui, “Iaau nunurai naa in lalaaun balet u ra tintinip na bung.” ²⁵ Iesu i piri taana naa, “Iaau a lalaaun balet ko ra minaat, ma iaau a lalaaun lingtatuna. Ia baa i nurnur un iaau, baa i maat, in lalaaun balet, ²⁶ ma ia baa i lalaaun ma i nurnur un iaau, pa in maat. U nurnur lenmaa?” ²⁷ Maataa i baalui naa, “Maia Tadaaru, iaau nurnur baa ui a Kaarisito, Natun God, ia baa God i tula wai urin u ra rakrakaan buaal.”

²⁸ Namur baa Maataa ia pir taai lenmi, i waan talili ma i wataa ino paa tenawawina Maaria, ma i wapuui naa, “A Tena Wawer ia waan paat ma i wetiri kup ui.” ²⁹ Baa Maaria i walangoroi lenmi, i pari gagaa ma i waan karomi. ³⁰ Iesu pa i waan paat utbaai u ra taamaan, i ki utbaai u ra wanua baa Maataa i baraata paai iaai. ³¹ A kum te Iudaia baa diat ki ungaai ma Maaria naruma kupi diat a wamaraami, diat baboi baa i pari gagaa paa kon diat unataamaan, ma diat murmuri. Ma diat nuki naa in waan kup a babaang na minaat kupi in luan iaai.

³² Baa Maaria i waan paat u ra wanua baa Iesu i ki iaai, i babo paai, i ki but keke taau namuga naana, ma i piri naa, “Tadaaru, baa gun un ki ut min, tenglik pa in maat.” ³³ Baa Iesu i babo Maaria ungaai ma ra kum te Iudaia baa diat weur mai diat lulan, i ngaraa aakit u ra niono ma in balaana i tapunuk. ³⁴ Iesu i tiri diat naa, “Kuraa muaat ung taa a minaatina awaai?” Diat baalui naa, “Tadaaru, waan urin baa un baboi.”

³⁵Io, Iesu i luan. ³⁶A kum te Iudaia diat piri naa, “Muaat baboi, i maari aakiti!” ³⁷Iaku raa taara kon diat, diat piri naa, “I wababo paa a mataa ra pula, i lawaai maa pa i walaangalaanga paa kaai a muaana mi, kupi koku i maat?”

Iesu i walaan paa Laasaro

³⁸Iesu i tapunuk aakit, baa i waan paat naa ra babaang na minaat. A babaang na minaat maa a maata u ra papaara waat, ma di ung baat taai ma ra ina ngaala na waat. ³⁹Iesu i piri taan diat, “Muaat a tul karaai wa ina waat.” Ma Maataa, tei ra muaana baa i maat, i baalu Iesu naa, “Tadaaru, ia aangina, maa ia waat na bung baat taai!” ⁴⁰Iesu i piri taana naa, “Lelawaai, pa iaau pir taai utbaai taam naa, baa un nurnur un babo a minamaar anun God?”

⁴¹Io, diat tul karaai wa ina waat. Iesu i tataada unaanga nate, ma i piri lenbi, “Tamaang, iaau waatung wakaak karom ui, maa u aa walangoro iaau. ⁴²Iaau nunurai naa u laana walangoro iaau, iaku iaau pirpir lenmi, kabina u ra taara mi, kupi diat a nurnur baa u tula wa iaau.”

⁴³Baa ia pir taai lenmi, i wewataai ma ra ina ngaala na ingaana naa, “Laasaro, un pari!” ⁴⁴Laasaro i pari, ungaai ma ra kum maalua baa di raau taa a ru limaana ma ra ru kakina mai, ma raa pakaana maalua kaai baa di pulu baat taa a mataana mai. Iesu i piri taan diat naa, “Muaat a palaa wa a kum maalua na minaat koni kupi in waan.”

Diat pirpir ungaai kupi diat a aak doko Iesu

(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lk 22:1-2)

⁴⁵Mongoro na te Iudaia baa diat ki naan Maaria, diat babo a utnaa mi Iesu i paami, ma diat nurnur uni. ⁴⁶Iaku raa taara kon diat, baa diat waan talili, diat waan karom a kum Parisaiao ma diat wapua diat u ra utnaa mi Iesu i paami. ⁴⁷A kum ngaala na tena wetabaar karom God, ma ra kum Parisaiao diat wataa ungaai a taara na kiwung, ma diat piri naa, “Aawa daat a paami? A muaana mi i paam mongmongoro na utnaa na kakaian. ⁴⁸Baa daat a maadek wai, a taara raap diat a nurnur uni, ma a kum taara na wineium taangirong Rom diat a waan paat ma diat a reng wa anundaat ruma na wetabaar ma diat a rakaan wa kaai anundaat mataanitu.”

⁴⁹Raa kon diat a iaana Kaaiapaas, a mukmuga na tena wetabaar karom God u ra kilaala maa, i piri naa, “Aai, pa muaat manaana. ⁵⁰Pa muaat nunurai naa in koina karom muaat baa te in maat baat a taara, kupi koku a taara raap diat a wirua.”

⁵¹Wakir i pir biaai ku, maa kabina ia a mukmuga na tena wetabaar karom God u ra kilaala maa, i pirpir na propet baa Iesu in maat u ra taara Iudaia. ⁵²Ma wakir un diat ku, u ra taara raap utkaai anun God baa

diat ki un raa kum taamaan ingen, kupi in ben ungaai pa diat ma diat a raa ku.

⁵³U ra bung ut maa, a kum mukmuga anu ra taara Iudaia diat turpaa pirpir kup ta kum aakapi kupi diat a aak doko maku Iesu. ⁵⁴Lenmaa Iesu pa i waanwaan ma namataandiat. I waan paa taanga matira, kup a taamaan Eparaaim marawaai u ra bil na wanua, ma diat ki matira ma ra nuna kum naat na wawer.

⁵⁵Baa ia marawaai a lukaara na waan likaai anu ra taara Iudaia, mongoro na taara ko ra kum taamaan diat muga unaanga Ierusalem, kupi diat a wagomgom muga pa diat namataan God baa pa di paam utbaai a lukaara, welaar ma ra mangamangaan i ra nundiat lotu. ⁵⁶Matira, diat baatbaat kup Iesu. Baa diat tur ungaai taau u ra ruma na wetabaar, diat tiri wetwetalaai diat naa, “Aawa muaat nuki, in waan ut urin u ra lukaara, baa pate?” ⁵⁷A kum ngaala na tena wetabaar ma ra kum Parisaiao diat wetulaa naa baa te ia babo taa Iesu, in wewapua gagaa uni baa kuraa i ki awaai, kupi diat a paam koto paai.

Maaria i waninaar Iesu kup anuna bung na minaat

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

12 ¹⁶na bung utbaai namuga taa ra lukaara na waan likaai, Iesu i waan paat urong Betaania, a taamaan anun Laasaro, a muaana baa Iesu i walaan paai balet ko ra minaat. ²Ma diat paam a laaplaapir un Iesu matira. Maataa i waraaut u ra oko utnaa karom diat, ma Laasaro ia raa kon diat baa diat ki ungaai ma Iesu u ra laaplaapir. ³Ma Maaria i lo paa in palaa na mangingi baa di waatungi naa naad, i ngaatngaat aakit. Ma i laboi u ra ru kakin Iesu, ma i upai ma ra weu na lorina. Ma ra aangawi ra in palaa na mangingi maa i wateng paa a ruma maa.

⁴Raa ko ra kum naat na wawer anun Iesu, Iudaas Iskaariot, ia baa in wagu taa Iesu, i piri naa, ⁵“Aawa kabina maa pa di wiura in palaa na mangingi mi kup ta 300 na denaaria^f kupi din tabaara a kum iba na taara mai?” ⁶I piri lenmi, wakir a kabina maa i maari a iba na taara, pate. I kabina maa ia i laana baboura anundiat maani ma i laana lolo inoi, maa ia a tena walong. ⁷Baa Iesu i walangoro a pirpir maa anun Iudaas, i piri naa, “Maadek wa a tabuan mi, maa ia paam taa a pinapaam mi un iaau kup anung bung na minaat. ⁸A kum iba na taara diat lalaaun ungaai ut ma muaat, iaku iaau pang ki takum naa muaat.”

Diat wepaak kupi diat a aak doko Laasaro

⁹Baa a kor na taara ko ra taara Iudaia diat walangoroi naa Iesu kurong ia Betaania, diat waan urong. Wakir diat waan kup diat a babo Iesu ku,

^f 12:5 Raa denaaria i welaar ma ra wedok anun raa muaana un raa bung na pinapaam.

diat waan utkaai kupi diat a babo Laasaro, ia baa Iesu ia walaau paai ko ra minaat. ¹⁰Io, a kum ngaala na tena wetabaar diat wepaak kupi diat a aak doko utkaai Laasaro. ¹¹Maa kabina un Laasaro mongoro na te Iudaia diat waan kon diat ma diat nurnur un Iesu.

Iesu i waan kup Ierusalem welaar ma ra king

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lk 19:28-40)

¹²U ra bung namur a ngaala na kor na taara baa diat waan paat kup a lukaara na waan likaai, diat walangoroi naa Iesu kaai in waan ut unaanga Ierusalem. ¹³Io, diat lo paa a kum turun na baaibaai ma diat waan kupi diat a baraata Iesu mai. Ma diat kulkulaai lenbi,

“Osaana! Daat a pir walaawa paa ia baa i waan paat u ra iaa ra

Tadaaru!

Kele 118:25-26

Daat a pir walaawa paa a King anu ra taara Israael!”

¹⁴Iesu i ben paa a dongki, ma i ki taau nate uni, welaar ma ra Buk Taabu ia pir taai uni lenbi,

¹⁵“A taara Sion, koku muaat burut.

Baboi, anumuaat king i waan paat,

i ki u ra naat na dongki.”

Saak 9:9

¹⁶A kum naat na wawer anun Iesu pa diat nunura lelei naa a kum utnaa mi di aa timu muga taai u ra Buk Taabu. Iaku baa Iesu ia ki u ra nuna minamaar, io, diat nunurai maraagaam naa di aa timu taa a kum utnaa mi un Iesu, ma di aa paam taa kaai a kum utnaa mi uni.

¹⁷Mongoro na taara baa diat tur ungaai ma Iesu baa i wataa pari paa Laasaro ko ra babaang na minaat ma i walaau paai, diat maa diat wewapua waanwaan uni. ¹⁸Ma mongoro na taara diat waan kupi diat a baraata Iesu, kabina maa diat aa walangoro taa a wewapua u ra utnaa na kakaian mi. ¹⁹A kum Parisaiao diat pipir wetwetalaai karom diat naa, “Muaat baboi, pa daat a paam laar paa ta utnaa baa daat nem na paami uni. Maa a taara ko ra rakrakaan buaal raap diat aa murmuri.”

A taara Grik diat nem na babo Iesu

²⁰Raa kum te Grik kaai diat waan unaanga Ierusalem u ra lukaara na waan likaai, kupi diat a lotu. ²¹Ma diat waan karom Pilipo, a te Betsaaida. Betsaaida a taamaan u ra papaar Gaalilaia. Ma diat piri taana naa, “Le, miaat nemi naa miaat a babo Iesu.” ²²Pilipo i waan ma i wapua Aanderiaas, io, diaar waan ma diaar wapua taa Iesu. ²³Ma Iesu i piri taan diaar naa, “A pakaana bung ia waan paat baa din maar a Natu ra Muaana. ²⁴Iau pir a lingtatuna taa muaat, baa in waina wit pa in puka taau u ra pia ma pa in maat paa, in taana taau lenutmaa, raain ku. Iaku baa in maat paa, in wa ta mongoro na waina. ²⁵Ia baa i maari aakit anuna lalaaun, in wirua, ma ia baa pa i maari baat anuna lalaaun main u

ra rakraakaan buaal, in paam koto a lalaaun kup a lalaaun takum. ²⁶Baa te i nemi naa iaau anuna Tadaaru, koina baa in murmur iaau, ma ia anung tultul ma in ki ungaai ma iaau u ra pakaana baa ang ki iaai. Baa te i taraam karom iaau, Tamaang in wangaala paai.

Iesu i pirpir u ra nuna minaat

²⁷“Mari anung lalaaun i mawaat aakit. Aawa maa ang piri? Lelawaai, ang piri lenbi, “Tamaang, un walaau iaau ko ra pakaana bung mi”? Pate, pang aaring lenmi, maa mi ut ia a kabina baa iaau waan paat kupi urin, baa ang kariaana a ngunungut u ra bung mi. ²⁸Tamaang, un wangaala paa a iaam!”

Io, in ingaan raa taanginaanga u ra maawa i piri lenbi, “Iaau aa wangaala taai, ma ang wangaalai balet ut.” ²⁹A kor na taara baa diat tur matira diat walangoroi. Ma raa taara diat piri naa a pakpagur, ma raa taara kaai diat piri naa, “Raa aangelo maa i pirpir karomi.” ³⁰Iaku Iesu ut i piri naa, “In ingaai mi wakir i pirpir kupi in waraaut iaau, kupi in waraaut muaat ut. ³¹A pakaana bung mi din naagagon a rakraakaan buaal, mi ut din lu wa a tadaaru i ra rakraakaan buaal. ³²Iaku iaau, baa din watur tato pa iaau taanga min napia unaanga nate, ang aal paa a taara raap karom iaau.”[§] ³³I piri lenmi kupi in pir palaai naa in maat lelawaai.

³⁴Ma a kor na taara maa diat piri taana naa, “Miaat walangoroi ko ra Buk na Naagagon lenbi naa, Kaarisito in ki takum. Aawa kabina u piri naa din lo tato paa a Natu ra Muaana unaanga nate? Woi maa Natu ra Muaana?” ³⁵Iesu i piri taan diat naa, “A kaapa pa in ki iwan ma karom muaat. Muaat a waan taltalili baa a kaapa i ki utbaai karom muaat, namur a baboto in pulu baat muaat. Ia baa i waanwaan u ra baboto pa i nunurai naa in waan uwaai. ³⁶Baa a kaapa i ki utbaai karom muaat, muaat a nurnur uni, kupi muaat a kum natu ra kaapa.” Baa Iesu ia pir araap taa a pirpir mi, i waan ino paa kon diat.

Raa taara Iudaia pa diat nurnur un Iesu

³⁷Iesu ia paam taa mongoro na utnaa na kakaian namataandiat, iaku maa pa diat nurnur uni, ³⁸kupi a pirpir baa a propet Aaisaia i pirpir taau uni in waan paat lingtatuna. I piri lenbi,

“Tadaaru, woi i nurnur u ra kum utnaa baa miaat piri?

Ma woi maa di aa waiaa taa a dekdek i ra Tadaaru taana?”

Aais 53:1

³⁹⁻⁴⁰Ma ia pir taai kaai lenbi,

“God ia wapula baat wa a mataandiat,

[§] 12:32 Iesu i pirpir na pidik u ra nuna minaat u ra bolo.

ma ia balbalaat baat wa a nuknukindiat,
 kupi koku diat babo ma ra mataandiat,
 ma koku diat nunura lelei u ra nuknukindiat,
 ma pa diat a tapuku karom iaau,
 kupi ang walaau pa diat.”

Aais 6:10

Bari ia a kabina baa pa diat nurnur. ⁴¹Aaisaia i piri lenbi maa kabina ia babo muga wa a minamaar anun Iesu, ma i pirpir uni.

⁴²Ma mongoro na taara diat nurnur un Iesu. Raa kum mukmuga kaai ko ra taara Iudaia diat nurnur, iaku pa diat pirpir kaapa uni, kaduk a kum Parisaiao diat a turbaat wa diat ko ra kum ruma na lotu. ⁴³Diat baa diat nurnur pa diat pirpir kaapa uni kabina maa diat nem ku a pir walaawa anu ra taara karom diat, ma pa diat nuk paa a pir walaawa anun God karom diat.

A kum pirpir anun Iesu in naagagon a taara

⁴⁴Iesu i pirpir ma ra ina ngaala na ingaana lenbi, “Ia baa i nurnur un iaau, wakir i nurnur ku un iaau, i nurnur utkaai un ia baa i tula wa iaau urin. ⁴⁵Ma ia baa i babo iaau, ia babo taa ia baa i tula wa iaau urin. ⁴⁶Iaau aa waan paat urin u ra rakrakaan buaal welaar ma ra kaapa, kupi ia baa i nurnur un iaau, pa in ki u ra baboto. ⁴⁷Baa te i walangoro anung kum pirpir ma pa i murmuri, iaau pang naagagoni. Maa pa iaau waan paat kupi ang naagagon a rakrakaan buaal, iaau waan paat ku kupi ang walaau. ⁴⁸Ia baa pa i nem iaau ma pa i taraam u ra nung kum pirpir, anung kum pirpir ut maa diat a naagagoni u ra tintinip na bung. ⁴⁹Maa a kum pirpir baa iaau aa pir tataai wakir anung, Tamaang ut i tula wa iaau mai urin kupi ang piri ma ang wewapua uni. ⁵⁰Ma iaau nunurai naa anuna wetulaa i taar a lalaun takum. A kum utnaa iaau piri, Tamaang i tula wa iaau mai kupi ang piri.”

Iesu i gi a kum kaki ra nuna kum naat na wawer

13 ¹Baa ia marawaai a lukaara na waan likaai, Iesu i nunurai naa ia marawaai kupi in waan ma ko ra rakrakaan buaal, ma in waan karom Tamaana. I maari aakit anuna taara baa diat ki u ra rakrakaan buaal, ma mi i waiaa anuna ngaala na maarmaari karom diat, a maarmaari baa pa ta tuktukina.

²U ra marum, Iesu ma ra nuna kum naat na wawer diat wangaan ungaai. Namuga taa ra nundiat winangaan, Saataan ia ruk taau un Iudaas Iskaariot, a natun Simon, kupi in wagu taa Iesu. ³Iesu i nunurai naa Tamaana ia taar araap taa a dekdek karomi kupi in naagagon a kum utnaa raap mai, ma i nunurai naa i waan paa ut kon God, ma in waan talili balet karom God. ⁴Io, i tur paa ko ra winangaan, i rakaan wa anuna raa ina maalu baa i burung baat anuna minong mai, i lo paa a taaol ma i

do paai uni. ⁵I labo paa a palaa u ra dis, ma i gi a kum kaki ra nuna kum naat na wawer mai, ma i upa magege diat ma ra taaol baa i do paai uni.

⁶Baa i waan karom Simon Petero, Petero i piri taana naa, “Aai, Tadaaru, ui maa un gi a ru kaking?” ⁷Iesu i baalui naa, “A utnaa mi iaau paami pa u nunurai, iaku namur un nunurai.” ⁸Petero i piri naa, “Koku! Koku u gi a ru kaking.” Iesu i baalui naa, “Baa pang gi a ru kakim, ui wakir raa kon iaau.” ⁹Simon Petero i baalui naa, “Tadaaru, baa un gi a ru kaking, koina baa un gi utkaai a ru limaang ma ra in loring!” ¹⁰Iesu i piri taana naa, “Ia baa ia rariu paa, a panina raap ia gomgom, din gi taa maku a ru kakina. Muaat, muaat aa gomgom, iaku wakir muaat raap.” ¹¹Iesu ia nunura ia baa in wagu taai, maa ia a kabina baa i piri naa, “wakir muaat raap muaat gomgom.”

¹²Baa ia gi taa a kum kakindiat, i ung paa balet anuna ina maalu baa i rakaan wai, i ki ma i tiri diat naa, “Muaat nunura ut a utnaa mi iaau paami un muaat? ¹³Muaat waatung iaau baa ‘Tena Wawer’ ma ‘Tadaaru’. I takado ut anumuaat wawaatung, a iaang ut maa. ¹⁴Iaau anumuaat Tadaaru ma Tena Wawer, iaau aa gi taa a kum kakimuaat, i koina kupi muaat kaai muaat a laana gi wetwetalaai a kum kakimuaat. ¹⁵Iaau aa paam taa a walawalar mi karom muaat, i koina kupi muaat kaai muaat a paami lenmi iaau paami. ¹⁶Iaau pir a lingtatuna taa muaat, a tultul pa i ngaala taa ra nuna tadaaru. Ma ia baa di tultulai pa i ngaala taan ia baa i wetulaa. ¹⁷Baa muaat nunura a kum utnaa mi iaau pir taai taa muaat, ma muaat a paam diat, muaat a daan.

¹⁸“Pa iaau pirpir un muaat raap, iaau nunura diat ut baa iaau pilak pa diat. Iaku din paam ot paa ut a utnaa baa di aa timu taai u ra Buk Taabu naa, ‘A muaana baa mir wangaan ungaai mai, in tapuku taau balet un iaau, ma in paa gulgul iaau.’ *Kele 41:9*

¹⁹Iaau wapua muga ta muaat u ra utnaa mi baa in waan paat, kupi baa ia waan paat, muaat a nurnur baa iaau, iaau ut maa. ²⁰Iaau pir a lingtatuna taa muaat, baa te i gaaiia paa te baa iaau tula wai, i gaaiia pa iaau ut. Ma te baa i gaaiia pa iaau, i gaaiia pa ia utkaai baa i tula wa iaau urin.”

Iesu i pirpir un ia baa in wagu taai
(Mt 26:20-25; Mk 14:17-21; Lk 22:21-23)

²¹Baa Iesu ia pir taai lenmi, i kariaana a ngaala na mawaat u ra niono, ma i pir apuaanai naa, “Iaau pir a lingtatuna taa muaat, raa kon muaat in wagu ta iaau.” ²²A kum naat na wawer diat babo wetwetalaai diat, iaku pa diat nunurai naa woi kon diat maa i pir a pirpir mi uni. ²³Raa naat na wawer i ki marawaai taau karom Iesu. A naat na wawer mi Iesu i nemnem aakiti. ²⁴Simon Petero i pet kilang paa a naat na wawer maa kupi in tiri Iesu naa, “Woi kon daat maa i pir a pirpir mi uni?” ²⁵A naat na wawer maa i malaau karom Iesu ma i tiri naa, “Tadaaru, woi kon

miaat maa u pir a pirpir maa uni?” ²⁶Iesu i baalui naa, “Ia baa ang puk paa a pakaana bred u ra dis ma ang taari taana, ia ut maa.” Io, i puk paa a pakaana bred, ma i taari karom Iudaas Iskaariot, natun Simon. ²⁷Baa Iudaas i rakaan paa a bred kon Iesu, Saataan i ruk taau maut u ra in balaana. Iesu i piri taan Iudaas naa, “A utnaa baa u nem na paami un paam gagai.” ²⁸Iaku pa te kon diat baa diat ki ungaai u ra winangaan i nunurai naa aawa kabina baa Iesu i piri lenmaa karomi. ²⁹Kabina baa Iudaas i laana baboura anundiat maani, raa kum naat na wawer diat nuki naa Iesu i wapuai kupi in kul ta utnaa diat iba kupi u ra lukaara. Raa kum naat na wawer kaai diat nuki naa Iesu i wapuai kupi in tabaara a kum iba na taara ma ta utnaa.

³⁰Baa Iudaas ia rakaan paa a pakaana bred, i pari paa maut. Maa ia marum.

A matakina naagagon

³¹Baa Iudaas ia waan paa, Iesu i piri taan diat naa, “Mi din maar a Natu ra Muaana, ma God kaai in lo a minamaar uni. ³²Baa God in lo a minamaar uni, God kaai in taar a minamaar karom Natu ra Muaana. Mi God in taari taana.

³³“A kum teptepaang, mi pang ki iwan ma karom muaat. Muaat a baatbaat kup iaau. Welaar ma iaau aa pir taai taa ra kum te Iudaia, mi ang piri bulung taa muaat naa, ‘Pa muaat a waan laar paai u ra taamaan baa ang waan iaai.’ ³⁴Mi iaau taar a matakina naagagon karom muaat naa, muaat a maari wetwetalaai muaat. Welaar ma iaau maari muaat, muaat kaai muaat a maari wetwetalaai muaat. ³⁵Baa muaat maari wetwetalaai muaat, a taara raap diat a nunurai naa muaat anung kum naat na wawer.”

Iesu i pirpir muga un Petero baa in weoro koni

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34)

³⁶Simon Petero i tiri naa, “Tadaaru, un waan uwaai?” Iesu i baalui naa, “A taamaan baa ang waan kupi, pa un waan laar paai iaai mi, iaku namur un murmur iaau.” ³⁷Petero i piri taana naa, “Tadaaru, aawa kabina baa pang murmur ui mi? Pa iaau burut baa ang maat un ui.”

³⁸Iesu i baalui naa, “Lelawaai, a lingtatuna ut maa u piri naa un maat un iaau? Iaau pir a lingtatuna taam, baa a kareke pa in kurkurekatuk utbaai, un weoro tula pakaan naa pa u nunura iaau.”

Iesu ia a aakapi

14 ¹Iesu i piri taan diat naa, “Koku i laklagon a nuknukimuaat, muaat a nurnur un God, ma muaat a nurnur kaai un iaau. ²Mongoro na kukur ra ruma u ra ruma anun Tamaang. Baa pate, ang wapua muaat utkaai

uni. Io, mi ang waan kupi ang waninaar taa a pakaana kup muaat. ³Baa iaau aa waninaar taa a pakaana kup muaat, ang waan talili balet, ma ang ben pa muaat karom iaau, kupi muaat kaai muaat a ki u ra taamaan baa iaau ki iaai. ⁴Muaat nunura ut aakapi kup a taamaan baa ang waan kupi.”

⁵Tomaas i piri taana naa, “Tadaaru, pa miaat nunura a taamaan baa un waan kupi, ma miaat a nunura lelawaai a aakapi kupi?” ⁶Iesu i baalui naa, “Iaau a aakapi, ma iaau a lingtatuna, ma iaau a lalaaun. Pa te in waan karom Tamaang un ta aakapi ingen, un iaau ku. ⁷Baa muaat nunura mulu iaau, muaat a nunura kaai Tamaang. Io, mi muaat aa nunurai, ma muaat aa baboi.” ⁸Pilipo i piri taana naa, “Tadaaru, un waiaa taa Tamaam karom miaat, bi ku ia maa miaat nemi.” ⁹Iesu i baalui naa, “Pilipo, iaau aa ki iwan ungaai ma muaat, ma pa u nunura iaau utbaai? Ia baa i babo iaau, ia babo taa Tamaang. Aawa kabina u piri naa ang waiaa taa Tamaang karom muaat? ¹⁰Pa u nurnur naa iaau ki un Tamaang, ma Tamaang i ki un iaau? A kum pirpir baa iaau piri taa muaat, wakir anung. Tamaang baa i ki un iaau i paam anuna pinapaam. ¹¹Muaat a nurnur un iaau baa iaau piri naa iaau ki un Tamaang, ma Tamaang i ki un iaau. Baa pa muaat nurnur u ra nung pirpir, muaat a nurnur ku un iaau kabina u ra kum utnaa na kakaian baa iaau paami.

¹²“Iaau pir a lingtatuna taa muaat, ia baa i nurnur un iaau, in paam a kum utnaa welaar ma iaau laana paami, ma in paam a kum ngaala na pinapaam taa ra kum pinapaam iaau aa paam taai, kabina maa ang waan karom Tamaang. ¹³Ma a kum utnaa raap baa muaat aaring i u ra iaang, ang paam ot paai, kupi Tamaana in lo a minamaar un Natuna. ¹⁴Baa muaat aaring kup ta utnaa u ra iaang, ang paam ot paai.

Iesu i piri naa in tula pari wa a Takado na Nion

¹⁵“Baa muaat maari iaau, muaat a taraam u ra nung kum wetulaa. ¹⁶Ma ang aaring Tamaang, ma in tula wa bulung a Tena Wewaraaut karom muaat, kupi in ki takum karom muaat, a Takado na Nion, ia baa in wapuaana a lingtatuna. ¹⁷A taara ko ra rakrakaan buaal pain diat a nemi, kabina pa diat a babo lelei ma pa diat a nunurai. Iaku muaat, muaat nunura a Tena Wewaraaut maa kabina i ki ungaai ma muaat ma in ki un muaat. ¹⁸Baa ang waan kon muaat, pa muaat a ki na naat na walaa, ang waan talili balet ku karom muaat.

¹⁹“Pa in welwelik ma, baa a taara ko ra rakrakaan buaal pa diat a babo iaau ma. Iaku muaat, muaat a babo iaau. Kabina baa iaau lalaaun, muaat kaai muaat a lalaaun. ²⁰Baa a bung maa in waan paat, muaat a nunurai naa iaau ki un Tamaang, ma muaat kaai muaat ki un iaau, ma iaau ki un muaat. ²¹Ia baa i paam akoto anung kum wetulaa ma i taraam uni, ia maa i maari iaau. Ma Tamaang in maari, ma iaau kaai ang maari, ma ang waiaa iaau karomi.”

²² Iudaas (wakir Iudaas Iskaariot) i piri taan Iesu naa, “Tadaaru, aawa kabina baa un waiaa ta ui ku karom miaat, ma wakir karom a taara u ra rakrakaan buaal?” ²³ Iesu i baalui naa, “Baa te i maari iaau, in taraam u ra nung kum wawer. Io, Tamaang in maari, ma mir ma Tamaang mir a waan karomi, ma mir a ki ungaai mai. ²⁴ Ia baa pa i maari iaau, pa in taraam u ra nung kum wawer. Ma a kum pirpir baa muaat walangoroi wakir anung, anun Tamaang, ia baa i tula wa iaau urin.

²⁵ “Iaau pir a kum utnaa mi taa muaat baa iaau ki utbaai karom muaat. ²⁶ A Tena Wewaraaut, a Takado na Nion, baa Tamaang in tula wai u ra iaang, in wer muaat u ra kum utnaa raap, ma in wanuk taa balet a kum utnaa baa iaau aa pir taai taa muaat. ²⁷ Iaau taar taa a maalmaal karom muaat, anung maalmaal maa iaau tabaara muaat mai. Pa iaau tabaara muaat welaar ma ra rakrakaan buaal i wetabaar. Koku i laklagon a nuknukimuaat, ma koku muaat burut. ²⁸ Muaat aa walangoro taai baa iaau aa pir taai taa muaat naa, ‘Ang waan paa ma ang waan talili balet karom muaat.’ Baa muaat maari iaau, io, muaat a gaaiia, maa ang waan karom Tamaang, maa ia i ngaala taang. ²⁹ Iaau aa wapua amuga ta muaat u ra kum utnaa baa namur in waan paat, ma baa ia waan paat, muaat a nurnur.

³⁰ “Pang pirpir liklik ma karom muaat, kabina a tadaaru i ra rakrakaan buaal marawaai ma in waan paat. Pa ta dekdekina kupi in uwia pa iaau mai, ³¹ iaku ang paam ot raap paa ut a kum utnaa baa Tamaang i tula wa iaau kupi ang paami, kupi a rakrakaan buaal in nunurai naa iaau maari Tamaang. Muaat tur ma daat a waan.”

Iesu ut in diwaai na waain

15 ¹ Iesu i piri naa, “Iaau in diwaai na waain lingtatuna, ma Tamaang a tena baboura u ra wanua na waain. ² I bur kutu wa a kum gagagaang baa pa diat wa, ma i wagomgom diat baa diat wa, kupi diat a wa mongmongoro na waindiat. ³ Muaat aa gomgom kabina u ra pirpir baa iaau aa pir taai taa muaat. ⁴ Muaat a lalaun un iaau, ma iaau ang lalaun un muaat. Welaar ma ra gagaana waain pa in wa biao ku baa pa i paraap u ra in diwaaina, lenkaai maa karom muaat, pa muaat a wa baa pa muaat lalaun un iaau.

⁵ “Iaau ut in diwaai na waain, ma muaat a kum gagagaang. Ia baa i lalaun un iaau, ma iaau lalaun uni, in wa mongoro na waina. Iaku baa muaat lalaun ingen kon iaau, pa muaat a pet laar paa ta utnaa. ⁶ Baa te pa i lalaun un iaau, in welaar ma ra kum maraang na gagaana diwaai, baa din ong wa diat. Din ung ungaai diat, ma din ong ta diat u ra nguan, kupi diat a kupkup matira. ⁷ Baa muaat lalaun un iaau, ma anung pirpir in lalaun un muaat, io, baa muaat a aaring iaau kup ta utnaa muaat nemi, din taari ut taa muaat.

⁸“Tamaang in lo a minamaar baa muaat wa mongoro na waimuaat, ma a waimuaat in waiaai naa muaat anung kum naat na wawer lingtatuna. ⁹Welaar ma Tamaang i maari iaau, iaau kaai iaau maari muaat. Muaat a lalaaun u ra nung maarmaari. ¹⁰Baa muaat taraam u ra nung kum wetulaa, muaat a lalaaun u ra nung maarmaari, welaar ma iaau, iaau taraam u ra kum wetulaa anun Tamaang, ma iaau lalaaun u ra nuna maarmaari.

¹¹“Iaau pir a kum pirpir mi taa muaat, kupi anung gaaia in ki un muaat, ma anumuaat gaaia in teng u ra numuaat lalaaun. ¹²Bi ia anung wetulaa karom muaat naa, muaat a maari wetwetalaai muaat, welaar ma iaau maari muaat. ¹³Baa te i ung wa anuna lalaaun kupi in maat u ra kum teptepaana, anuna maarmaari i ngaala aakit. Pa ta maarmaari anun te i welaar mai. ¹⁴Io, muaat a kum teptepaang baa muaat taraam u ra nung kum wetulaa. ¹⁵Pang waatung muaat balet ma naa a kum tultul, maa a tultul pa i nunura a utnaa baa anuna tadaaru i paami. Iaku iaau waatung muaat naa a kum teptepaang, maa iaau aa pir araap taa a kum utnaa taa muaat baa iaau walangoroi kon Tamaang. ¹⁶Wakir muaat pilak pa iaau, iaau ut iaau pilak pa muaat. Ma iaau tula wa muaat kupi muaat a waan ma muaat a wa a waimuaat, ma a waimuaat in ki takum. Ma Tamaang in tabaara muaat ma ra kum utnaa raap muaat aaring kupi u ra iaang. ¹⁷Muaat a maari wetwetalaai muaat. Bi ia anung wetulaa karom muaat.

A taara ko ra rakrakaan buaal diat a milikuaana muaat

¹⁸“Baa a taara ko ra rakrakaan buaal diat a milikuaana muaat, muaat a nuk paai baa diat aa milikuaana muga ta iaau. ¹⁹Baa muaat anu ra rakrakaan buaal, io, a rakrakaan buaal in maari muaat welaar ma muaat anuna. Iaku muaat wakir anu ra rakrakaan buaal, maa iaau aa pilak pa muaat koni. Bi ia a kabina baa i milikuaana muaat. ²⁰Muaat a nuk paa a pirpir baa iaau aa pir taai taa muaat lenbi, ‘A tultul pa i ngaala taa ra nuna tadaaru.’ Baa diat baanaakaka iaau, diat a baanaakaka muaat kaai. Baa diat taraam u ra nung pirpir, diat a taraam kaai u ra numuaat pirpir. ²¹Diat a baanaakaka muaat kabina u ra iaang, maa pa diat nunura ia baa i tula wa iaau urin.

²²“Baa gun pang waan paat ma pang pirpir karom diat, io, pa din takuna diat u ra nundiat kum aakaina mangamangaan, ma diat a laangalaanga. Iaku mi, pa nundiat ta pirpir kupi diat a pir baat diat mai ko ra nundiat aakaina mangamangaan. ²³Ia baa i milikuaana iaau, i milikuaana utkaai Tamaang. ²⁴Baa gun pa iaau paam taa a kum utnaa na kakaian naan diat baa pain te in paam laar paai, pa din takuna diat u ra nundiat kum aakaina mangamangaan ma diat a laangalaanga. Ma mi, diat aa babo taa a kum utnaa na kakaian baa iaau paami, iaku diat milikuaana ut mir raap ma

Tamaang. ²⁵Di paami lenmi, kupi din paam ot paa a pirpir di aa timu taai u ra Buk na Naagagon baa, ‘Diat milikuaana iaau, ma pa ta kabina.’ *Kele 35:19*

²⁶“Ang tula wa a Tena Wewaraaut karom muaat kon Tamaang, ia a Takado na Nion baa in wapuaana a lingtatuna. Baa in waan paat in wewapua un iaau. ²⁷Ma muaat kaai muaat a wewapua un iaau, kabina muaat ki ungaai ma iaau ko ra turturpaai ra nung pinapaam tuk mi.

16 ¹“Iaau pir a kum utnaa mi taa muaat kupi koku anumuaat nurnur in puka. ²Diat a turbaat muaat ko ra kum ruma na lotu. Namur a pakaana bung in waan paat, baa diat baa diat aak doko muaat, diat a nuki naa diat paam ut a pinapaam anun God. ³A taara diat a paam a kum utnaa mi karom muaat, kabina maa pa diat nunura mir ma Tamaang. ⁴Iaau pir taa a kum utnaa mi taa muaat, kupi baa a pakaana bung maa in waan paat, muaat a nunurai naa iaau aa wakatom muga ta muaat uni.

A pinapaam anu ra Takado na Nion

“Pa iaau pir a kum utnaa mi taa muaat u ra turturpaai ra nung pinapaam, kabina maa iaau ki ungaai utbaai ma muaat. ⁵Io mi, ang waan karom ia baa i tula wa iaau urin. Iaku maa pa te kon muaat i tiri iaau naa, ‘Un waan uwaai?’ ⁶Muaat tapunuk aakit baa iaau pir a kum utnaa mi taa muaat. ⁷Iaau pir a lingtatuna taa muaat naa, in koina karom muaat baa ang waan. Baa pang waan, a Tena Wewaraaut pa in waan paat karom muaat. Iaku baa ang waan, io, ang tula wai urin karom muaat.

⁸“Io, baa in waan paat, in waiaa a taara u ra rakrakaan buaal naa pa diat nunura lele a mangamangaan aakaina, ma ra mangamangaan na takado ma ra naagagon anun God. ⁹In waiaa diat naa baa pa diat nurnur un iaau, bi ia anundiat aakaina mangamangaan. ¹⁰Ma in waiaa diat kaai naa iaau ut a kabi ra takado na mangamangaan, maa ang waan karom Tamaang ma pa muaat a babo iaau balet ma. ¹¹Ma in waiaa diat kaai naa God ia naagagon taa a tadaaru i ra rakrakaan buaal, ma ia uwia paai.

¹²“Mongoro na utnaa baa ang piri taa muaat, iaku pa i tale muaat utbaai kupi muaat a nunura lelei. ¹³Baa a Takado na Nion baa i wapuaana a lingtatuna in waan paat, in wakaapa muaat u ra kum lingtatuna raap un God. Maa a kum pirpir baa in piri wakir anuna, in pir ku a kum pirpir baa i walangoroi, ma in wapua muaat u ra kum utnaa baa in waan paat namur. ¹⁴In taar a minamaar karom iaau, baa i lolo paa anung pirpir, ma in wapua muaat uni. ¹⁵A kum utnaa raap baa anun Tamaang, anung, maa ia kabina baa iaau piri naa a Takado na Nion in lolo paa anung pirpir ma in wapua muaat uni.

A tapunuk ma ra gaaia

¹⁶“Pa in iwan ku, ma pa muaat a babo iaau ma. Ma pa in iwan balet ku, muaat a babo iaau balet.” ¹⁷Anuna raa kum naat na wawer diat tiri

wetwetalaai diat naa, “Aawa kukuraai ra nuna pirpir mi baa i piri naa, pa in iwan ku ma pa daat a baboi ma, ma pa in iwan balet ku daat a baboi balet? Ma i piri kaai lenbi, ‘Kabina ang waan karom Tamaang’.¹⁸ Aawa kukuraaina maa i piri naa ‘pa in iwan’? Pa daat nunura a utnaa mi i pirpir uni!”

¹⁹Iesu i nunurai naa diat nem na tiri, io, i piri karom diat, “Iaau piri naa, ‘Pa in iwan ku baa pa muaat a babo iaau ma, ma pa in iwan balet ku muaat a babo iaau balet.’ Mi ia a pirpir baa muaat tiri wetwetalaai muaat uni? ²⁰Iaau pir a lingtatuna taa muaat, muaat a tapunuk ma muaat a taangi, iaku a rakrakaan buaal in gaaia. Muaat a tapunuk, iaku namur din kiaana anumuaat tapunuk ma ra gaaia. ²¹A tabuan baa i marawaai kupi in babuta, i tapunuk kabina maa i kariaana a ngunungut. Iaku, baa ia babuta paa, i gaaia, maa ia buta taa a naat urin u ra rakrakaan buaal, ma anuna tapunuk i raap. ²²Lenkaai maa karom muaat, mi muaat tapunuk, iaku ang babo muaat balet, ma muaat a gaaia. A mangaana gaaia mi, pa te in pet laar paai kupi in rakaan wai kon muaat.

²³“U ra bung maa, pa muaat a tiri iaau balet ma un ta utnaa. Iaau pir a lingtatuna taa muaat, Tamaang in tabaara muaat ma ra kum utnaa baa muaat aaringi koni u ra iaang. ²⁴Tuk mi, pa muaat aaring utbaai kup ta utnaa u ra iaang. Iaku namur muaat a aaraaring ma din tabaara muaat, kupi anumuaat gaaia in teng u ra numuaat lalaun.

Iesu i uwia paa a rakrakaan buaal

²⁵“Iaau pir a kum utnaa mi taa muaat u ra kum pirpir welwelaar, iaku a pakaana bung in waan paat baa pang pirpir balet ma karom muaat ma ra pirpir welwelaar, ang wapua kaapa mulu muaat ma un Tamaang. ²⁶U ra kum bungbung maa, muaat a aaraaring u ra iaang. Pa iaau piri naa ang aaring Tamaang kupi in waraaut muaat, ²⁷maa Tamaang ut i maari muaat. I maari muaat kabina muaat maari iaau, ma muaat nurnur baa iaau waan paat kon God. ²⁸Iaau aa waan paa kon Tamaang, ma iaau waan urin u ra rakrakaan buaal. Ma mi, ang waan ma ko ra rakrakaan buaal, ang waan balet kup Tamaang.”

²⁹Anuna kum naat na wawer diat piri taana naa, “Mi pa u pirpir ma ma ra pirpir welwelaar, u pirpir kaapa mulu maraagaam. ³⁰Mi miaat nunurai naa u nunura a kum utnaa raap. Pa u iba kup te in tiri ui ma ta wetiri, maa u aa nunura a nuknukimiaat raap. Mi miaat nurnur maraagaam baa u waan paa ut kon God.” ³¹Iesu i piri taan diat naa, “Ni, muaat nurnur maraagaam? ³²A pakaana bung in waan paat, ma mi ia waan paat, baa din lu werweraana wa muaat kon iaau, ma muaat a waan werweraan kup anumuaat kum taamtaamaan, ma iaau maku ang ki. Iaku wakir iaau ku maa ang ki, mir ut ma Tamaang.

³³“Iaau pir a kum pirpir mi taa muaat kupi muaat a lalaun un iaau, ma muaat a paam akoto a maalmaal. Main u ra rakrakaan buaal, muaat

a kariaana a mawaat. Iaku koku muaat burut, maa iaa u aa uwia paa a rakrakaan buaal.”

Iesu i aaraaring u ra nuna kum naat na wawer

17 ¹Baa Iesu ia pir araap wa a kum pirpir mi, i babo tato unaanga u ra maawa, ma i piri naa, “Tamaang, a pakaana bung ia waan paat, un taar a minamaar karom Natum, kupi Natum in taar a minamaar karom ui. ²U taar taa a naagagon taang kup a taara raap, kupi ang taar a lalaaun takum karom diat raap baa u taar ta diat taang. ³Bi ia a lalaaun takum baa a taara diat a nunura ui, baa ui ku a God lingtatuna, ma diat a nunura kaai Iesu Kaarisito, baa u tula wai urin. ⁴Iaa u aa waiaa taa a minamaarim min u ra rakrakaan buaal, baa iaa u paam ot paa a kum pinapaam baa u tula wa iaa u mai kupi ang paami. ⁵Tamaang, mi un taar a minamaar taang, baa ang ki ungaai balet ma ui. A minamaar maa namuga iaa u ki uni ungaai ma ui, baa pa di waki utbaai a rakrakaan buaal.

⁶“Diat baa u aa pilak pa diat ko ra rakrakaan buaal, ma u taar ta diat taang, iaa u aa pir waiaa ta ui taan diat. Diat anum ma u taar ta diat taang, ma diat aa taraam u ra num kum pirpir. ⁷Mi diat aa nunurai naa a kum pirpir raap u taar taai taang, i waan paat lingtatuna paa ut kon ui. ⁸Iaa u aa wapua ta diat u ra kum pirpir u taar taai taang, ma diat aa taraam uni. Ma diat nunurai naa iaa u waan paa ut kon ui, ma diat aa nurnur baa ui ut u tula wa iaa u urin.

⁹“Mi iaa u aaraaring un diat. Wakir iaa u aaraaring u ra taara ko ra rakrakaan buaal, iaku iaa u aaraaring un diat baa u taar ta diat taang, kabina maa diat anum. ¹⁰Diat baa anung, diat anum utkaai, ma diat baa anum, diat anung utkaai. Ma din babo anung minamaar un diat. ¹¹Mi ang waan karom ui, pang ki iwan balet ma u ra rakrakaan buaal, iaku diat, kuri utbaai diat u ra rakrakaan buaal. Tamaang u gomgom aakit, un baboura baat diat ma ra dekdek i ra iaam, a iaam baa u taar taai taang, kupi diat a raa ku, welaar ma ui ma iaa u, daar raa ku. ¹²Baa iaa u ki ungaai ma diat, iaa u baboura baat diat ma ra dekdek i ra iaam, a iaam baa u taar taai taang. Iaa u baboura baat diat, ma pa te kon diat i wirua. Raa ot ku in wirua, Iudaas, ia baa a natu ra winirua takum. Lenmaa, a pirpir di aa timu taai u ra Buk Taabu in waan paat lingtatuna.

¹³“Mi ang waan karom ui, iaku iaa u pir a kum pirpir mi baa iaa u ki utbaai main u ra rakrakaan buaal, kupi anung ngaala na gaaia in wateng anundiat lalaaun. ¹⁴Iaa u aa pir taa anum kum pirpir taan diat, ma a rakrakaan buaal i milikuaana diat, kabina wakir balet ma diat taanga min u ra rakrakaan buaal, welaar ma iaa u kaai, wakir iaa u taanga min u ra rakrakaan buaal. ¹⁵Pa iaa u aaring ui kupi un rakaan wa diat ko ra rakrakaan buaal, pate. Iaku iaa u aaring ui kupi un baboura baat diat

ko ra Tena Aakaina. ¹⁶Wakir iaau taanga min u ra rakrakaan buaal, io, diat kaai wakir diat taanga min u ra rakrakaan buaal. ¹⁷Anum pirpir i lingtatuna. Un wogomgom diat ma ra num lingtatuna na pirpir kupi diat anum taara mulu. ¹⁸Welaar ma u tula wa iaau urin u ra rakrakaan buaal, lenkaai maa iaau tula wa diat u ra rakrakaan buaal. ¹⁹Iaau taar ta iaau taam, kupi diat kaai diat a gomgom ma ra num lingtatuna na pirpir kupi diat anum taara mulu.

²⁰“Wakir iaau aaraaring ku un diat, iaau aaraaring utkaai un diat baa namur diat a nurnur un iaau, baa a kum tena nurnur diat a wewapua un iaau. ²¹Iaau aaraaring baa diat raap baa diat nurnur un iaau, diat a raa ku. Tamaang, welaar ma u ki un iaau ma iaau ki un ui, i koina baa diat ma daar, daat a raa ku, kupi a taara u ra rakrakaan buaal diat a nurnur naa u tula wa iaau urin. ²²Iaau taar taa a minamaar taan diat, a minamaar baa u taar taai taang, kupi diat a raa ku, welaar ma daar, daar raa ku. ²³Iaau ki un diat, ma ui kaai u ki un iaau, kupi diat a raa maku, kupi a taara u ra rakrakaan buaal diat a nunurai kaai naa u tula wa iaau urin, ma diat a nunurai naa u maari diat welaar ma u maari iaau.

²⁴“Tamaang, iaau nemi naa diat baa u aa taar ta diat taang, diat a ki ungaai ma iaau u ra taamaan baa ang ki iaai, kupi diat a babo anung minamaar, a minamaar u taar taai taang, kabina u maari iaau namuga utbaai baa pa di waki utbaai a rakrakaan buaal. ²⁵Tamaang, ui a Tena Takado, a taara u ra rakrakaan buaal pa diat nunura ui, iaku iaau, iaau nunura ui, ma anung taara na wawer diat nunurai naa u tula wa iaau urin. ²⁶Iaau aa pir waiaa ta ui karom diat, ma pang ngo ma ra wewapua karom diat, kupi diat a nunura ui, ma a maarmaari baa u maari iaau mai, in ki karom diat ma iaau ang ki un diat.”

Diat baat kup Iesu

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lk 22:47-53)

18 ¹Baa Iesu ia aaraaring paa, i ben paa anuna kum naat na wawer, ma diat waan bolo u ra naat na daanim Kedron. Baa diat waan bolo, diat waan ruk un raa wanua na diwaai na oliwa. ²Iudaas, ia baa i wagu taa Iesu, i nunura a wanua maa, kabina mongoro na pakaan Iesu ma ra nuna kum naat na wawer diat laana waan ungaai iaai. ³Io, Iudaas i muga paa a kum tena wineium anu ra taara Rom, ma ra kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar. A kum ngaala na tena wetabaar ma ra kum Parisaai diat tula wa diat. Diat lo a kum utnaa na wineium, a kum laam ma ra kum utnaa baa i kup baa diat ulu aara diat mai.

⁴Iaku Iesu ia nunura a kum utnaa raap baa in waan paat karomi, io, i waan karom diat ma i tiri diat naa, “Woi maa muaat baat kupi?” ⁵Diat baalui naa, “Iesu a te Naasaret.” Iesu i piri naa, “Mi ut iaau.” Ma Iudaas, a tena wawagu kuraa ut i tur ungaai ma diat. ⁶Baa Iesu i wapua diat

naa, “Mi ut iaau,” diat ki wewa unamur, ma diat katuk unapia. ⁷Iesu i tiri diat balet naa, “Woi maa muaat baat kupi?” Diat baalui naa, “Iesu a te Naasaret.” ⁸Iesu i baalu diat naa, “Iaau aa pir taai taa muaat naa, mi ut iaau. Baa muaat baat ut kup iaau, io, muaat a maadek wa diat bi diat a waan.” ⁹Baa Iesu i piri lenmi di paam ot paa a pirpir baa ia pir taai naa, “Tamaang, diat raap baa u taar ta diat taang, pa te kon diat i wirua.”

¹⁰Simon Petero i lo ut anuna in liwan na wineium. I aalum paai ma i pakaat kutu wa ina ot na talingaan Maalko. Maalko, ia raa tultul anu ra mukmuga na tena wetabaar karom God. ¹¹Iesu i piri taan Petero naa, “Waruk balet anum in liwan u ra baana. Lelawaai, pang paam ot paa a pinapaam baa Tamaang i taar taai taang?”

Diat ben paa Iesu karom Aanaas

¹²A kum tena wineium taangirong Rom ungaai ma ra nundiat mukmuga, ma ra kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar anu ra taara Iudaia, diat paam akoto paa Iesu, ma diat wi paa a ru limaana. ¹³Ma diat ben mugai karom Aanaas, ia baa diaar nimuna ma Kaaiapaas, a mukmuga na tena wetabaar karom God u ra kilaala maa.^h ¹⁴Kaaiapaas, ia baa i piri karom a kum te Iudaia naa i koina baa te in maat baat a taara raap.

A mugaana weoro anun Petero

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lk 22:55-57)

¹⁵Simon Petero ma raa naat na wawer kaai diaar murmur Iesu. Ma a mukmuga na tena wetabaar i nunura wakaak a naat na wawer baa diaar weur ma Petero. A naat maa i ruk ungaai ma Iesu unaanga u ra pakaana anu ra tena wetabaar maa. ¹⁶Petero kuraa utbaai i turtur nataamaan naa ra bonanaaka. Io, a naat na wawer baa a mukmuga i nunurai, i waan talili balet, ma i pirpir karom a tauraara baa i baboura a bonanaaka, kupi in paapa aara paa Petero. ¹⁷A tauraara baa i baboura a bonanaaka i tiri Petero naa, “Aai, ui kaai raa naat na wawer anu ra muaana mi, ni?” Petero i baalui naa, “Pate, iaau pate.”

¹⁸A bung na marum maa i madiring aakit. Io, a kum tultul ma ra kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar diat wakaa paa a nguan, diat tur lili paai ma diat maniri. Petero kaai i tur ungaai ma diat ma i manir.

Iesu i tur namataan Aanaas

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lk 22:66-71)

¹⁹Aanaas, a mukmuga na tena wetabaar karom God i tiri Iesu u ra nuna kum naat na wawer, ma u ra kum wawer i wer a taara uni. ²⁰Iesu

^h **18:13** Aanaas ma Kaaiapaas, diaar raap di waatung diaar naa a mukmuga na tena wetabaar karom God.

i baalui naa, “Iaau aa pipipir kaapa namataa ra taara raap, ma iaau laana wer diat u ra kum ruma na lotu ma u ra ruma na wetabaar baa a taara Iudaia diat laana waan ungaai iaai. Pa iaau wapua ino ta diat un ta utnaa. ²¹Aawa kabina baa u tiri iaau? Un tiri a taara baa diat laana walangoro iaau. Diat maa, diat nunura a kum utnaa baa iaau pipipir uni.”

²²Baa Iesu ia pir taai lenmaa, raa ko ra kum tena baboura i paar a mataana, ma i piri taana naa, “Aawa kabina baa u baalu a pirpir anu ra mukmuga na tena wetabaar lenmaa?” ²³Iesu i baalui naa, “Baa iaau aa waatung taa ta utnaa i raara, un pir akaapai karom a taara raap bi. Iaku baa a utnaa mi iaau piri i lingtatuna ut, aawa kabina baa u paar a mataang?” ²⁴Baa pa te utbaai i palaa a winiwi ko ra ru limaana, Anaas i tula wai karom Kaaiapaas, ia kaai a mukmuga na tena wetabaar karom God.

Petero i weoro balet kon Iesu

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lk 22:58-62)

²⁵Baa Petero kuraa utbaai i manmanir, diat tiri naa, “Aai, ui kaai raa ko ra nuna kum naat na wawer, ni?” Petero i weoro, i piri naa, “Pate, iaau pate.” ²⁶Raa tultul anu ra mukmuga na tena wetabaar, a kakun ia baa Petero i pakaat kutu wa in talingaana, i piri naa, “Naapi ui ut duk, maa iaau babo ungaai ta mur ma Iesu inaanga u ra wanua na diwaai na oliwa?” ²⁷Petero i weoro balet naa, “Pate.” U ra pakaana bung ut maa, a kareke i kurkurekatuk.

Iesu i tur namataan Pilaato

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lk 23:1-5)

²⁸U ra malaana kinalik, di ben paa Iesu ko ra ruma anun Kaaiapaas kup a ngaala na ruma anun Pilaato, raa mukmuga ko ra mataanitu Rom. A kum te Iudaia pa diat nem na ruk u ra nuna ruma, maa diat aa wagomgom pa diat kupi diat a wangaan u ra lukaara na waan likaai. Maa i taabu baa diat a ruk karom te baa wakir a te Iudaia. ²⁹Io, Pilaato i pari karom diat ma i tiri diat naa, “Aawa maa muaat takuna a muaana mi uni?” ³⁰Ma diat baalui naa, “Baa a muaana mi pa i paam ta niraara, pain miaat a taar taai taam kupi un naagagoni.” ³¹Pilaato i piri karom diat naa, “Muaat a ben paai, ma muaat ut muaat a naagagoni welaar ma anumuaat naagagon.” A kum te Iudaia diat piri taana naa, “Pa miaat paam akoto a naagagon kupi miaat a aak doko te.” ³²A utnaa mi i waan paat kupi din paam ot paa a pirpir anun Iesu, baa ia pir muga taai u ra nuna minaat.

³³Io, namur Pilaato i ruk balet, ma i wataa paa Iesu, ma i tiri naa, “Ui maa a king anu ra taara Iudaia?” ³⁴Iesu i baalui balet ku ma ra wetiri naa, “Lelawaai, ui ut u waatung iaau lenmaa, baa diat wapua ta ui ku un

iaau?” ³⁵Pilaato i baalu Iesu naa, “Wakir iaau a te Iudaia. Anum taara ut ma ra kum ngaala na tena wetabaar karom God, diat ut maa diat taar ta ui taang kupi ang naagagon ui. Aawa maa u paam taai?” ³⁶Iesu i baalu Pilaato naa, “Anung mataanitu wakir taanga min u ra rakrakaan buaal. Baa gun anung mataanitu taanga min u ra rakrakaan buaal, anung kum tultul diat a weium baat iaau ko ra naagagon anu ra taara Iudaia. Iaku anung mataanitu wakir taanga min.” ³⁷Io, Pilaato i tiri, “I lingtatuna ut, ui maa a king?” Iesu i baalui naa, “I lingtatuna ut maa u piri naa iaau a king. Di buta iaau, ma iaau waan paat min u ra rakrakaan buaal, kupi ang wewapua u ra lingtatuna. Diat raap baa diat murmur a lingtatuna, diat walangoro in ingaang.” ³⁸Ma Pilaato i tiri Iesu naa, “Aawa maa a lingtatuna?”

Di mulaaot wa Iesu kupi din aak waati u ra bolo

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lk 23:13-25)

Baa Pilaato ia tiri taai lenmi, i pari balet karom a taara Iudaia. I piri taan diat naa, “Pa iaau tiri baraata paa anuna ta niraara. ³⁹Iaku, raa mangamangaan iaau laana paami karom muaat, u ra kum kilakilaala raap u ra kum lukaara na waan likaai, iaau laana palaa wa raa karabus karom muaat. Lelawaai, muaat nemi naa ang palaa wa a ‘king anu ra taara Iudaia’ karom muaat?” ⁴⁰Diat baalui ma ra ngaala na ingaandiat naa, “Koku! Pa miaat nem Iesu. Palaa wa Baaraabaas!” Baaraabaas ia a ngaala na tena aakaina.

19 ¹Io, Pilaato i wetulaa kupi diat a ben ingen paa Iesu ma din ramiai ma ra in aaru na wineium. ²A kum tena wineium diat limaai paa in aaru i taar laklakono ma diat ung taai u ra in lorina welaar ma ra in kaaeng, ma diat wamong taai ma ra in taar na maalu.ⁱ ³Diat waanwaan karomi, ma diat piri karomi naa, “Ui maa a king anu ra taara Iudaia!” Ma diat paarpaar a mataana.

⁴Pilaato i pari balet ma i piri taan diat naa, “Muaat baboi, mi iaau ben aparti taai namataamuaat, kupi muaat a nunurai naa, pa iaau baat paa anuna ta niraara.” ⁵Baa Iesu i pari, di aa waruk taa in aaru i taar laklakono u ra in lorina, ma di aa wamong taai ma ra in taar na maalu. Pilaato i piri taan diat naa, “Muaat babo a muaana bi!” ⁶Baa a kum ngaala na tena wetabaar karom God, ma ra kum tena baboura ko ra ruma na wetabaar diat babo Iesu, diat piri ma ra ngaala na ingaandiat naa, “Aak waati u ra bolo! Aak waati u ra bolo!” Pilaato i piri balet taan diat naa, “Muaat a ben paai, kupi muaat ut muaat a aak waati u ra bolo. Pa iaau baat paa anuna ta niraara.” ⁷A kum te Iudaia diat baalui naa, “Anumiaat naagagon i lenbi, din aak dokoi, kabina i piri naa ia a Natun God.”

ⁱ 19:2 In kaaeng ma ra in taar na maalu diaar babo welaar ma ra minong anu ra king.

⁸Baa Pilaato i walangoro a pirpir mi, i burut aakit. ⁹I ruk balet unaruma, ma i tiri Iesu naa, “Ui taangawaai ui?” Iaku maa Iesu pa i baalui. ¹⁰Pilaato i piri taana naa, “Aawa kabina maa pa u baalu iaau? Pa u nunurai naa iaau paam akoto a naagagon kupi ang walaangalaanga wa ui, baa ang aak waat ui u ra bolo?” ¹¹Iesu i baalu Pilaato naa, “Ui pa ta dekkekim un iaau, baa God pa in taar taa a naagagon taam taanginaanga nate. Iaku mi, ia baa i taar ta iaau taam kupi un naagagon iaau, anuna aakaina in aaka aakit taam.”

¹²Baa Iesu i pir taai lenmaa, Pilaato i walaari kupi in walaangalaanga wai. Iaku a kum te Iudaia diat pirpir dekkekaromi naa, “Baa un palaa wai, pa mur tepaana ma ma ra Kaaisaar! Maa te baa i kabaanga paai naa ia a king, i bubur a naagagon anu ra Kaaisaar.”^j ¹³Baa Pilaato i walangoro a kum pirpir mi, i ben apari paa Iesu unataamaan. Namur Pilaato i ki taau u ra kiki na naagagon u ra pakaana di waatungi u ra pirpir Ebraaio ma Gabaata, a kukuraaaina naa di ung baat a pia ma ra kum waatwaat. ¹⁴Baa in mage i aaklakua, Pilaato i piri taa ra taara Iudaia naa, “Muaat baboi, anumuaat king bari ia.” A utnaa mi i waan paat u ra bung namuga taa ra bung na lukaara na waan likaai. ¹⁵A taara Iudaia diat baalui ku ma ra ngaala na ingaandiat naa, “Aak dokoi! Aak dokoi! Aak waati u ra bolo!” Pilaato i tiri diat naa, “Muaat nemi naa ang aak waat anumuaat king u ra bolo?” A kum ngaala na tena wetabaar karom God diat baalui naa, “Kaaisaar ot ku maa anumiaat king!” ¹⁶Io, Pilaato i taar taa Iesu karom a kum tena wineium, kupi diat a aak waati u ra bolo. Ma diat ben paa Iesu.

Di aak waat Iesu u ra bolo

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lk 23:26-43)

¹⁷Io, Iesu i pari, i puak paa anuna bolo ma i waan kup a taamaan di waatungi ma “Pia na Lor,” ma u ra pirpir Ebraaio di waatungi naa Golgotaa. ¹⁸Io, matira, diat aak waati u ra bolo. Diat aak waat taa kaai raa ru muaana ungaai mai, u ra ru papaarina, ma Iesu i kete naliwan taan diaar.

¹⁹Ma Pilaato i timu a timtimu kupi din ungi nate u ra bolo. A timtimu maa i lenbi:

IESU A TE NAASARET, A KING ANU RA TAARA IUDAIA.

²⁰Mongoro na taara Iudaia diat luk a timtimu mi, maa a wanua baa di aak waat Iesu u ra bolo iaai, i marawaai ku Ierusalem, ma di timu a timtimu mi u ra tula mangaana pirpir, a pirpir Ebraaio, Latin ma Grik.

²¹A kum ngaala na tena wetabaar karom God diat piri taan Pilaato naa,

^j 19:12 Kaaisaar ia a king anu ra mataanitu Rom, Pilaato i papaam ku natudaangi ra Kaaisaar.

“Koku u timui naa, ‘a King anu ra taara Iudaia’. Un timui ku naa, ‘A muaana mi i piri naa ia a king anu ra taara Iudaia.’ ” ²²Pilaato i baalu diat naa, “A timtimu baa iaau aa timu taai in lenutmaa.”

²³Baa a kum tena wineium diat aa aak waat taa Iesu u ra bolo, diat lo paa anuna kum maalu baa i burburung baat anuna minong mai, ma diat weraana paai un waat na tiniba, raaraa tena wineium anuna raa tiniba. Diat lo paa kaai anuna ina maalu baa i gopi. Ina maalu maa pa ta ingingit uni, raain kudulaana maalu ku. ²⁴A kum tena wineium diat pipirir wetwetalaai karom diat naa, “Koku daat rabaanai, daat a pilaai laaki kup woi na paan daat in lo paai.” Diat paami lenmaa kupi din paam ot paa a pipirir u ra Buk Taabu. I piri lenbi,

“Diat weraana anung kum maalu un diat,
ma diat pilaai laaki kupi.”

Kele 22:18

Bi ia a kum utnaa baa a kum tena wineium diat paami.

²⁵Naan Iesu i tur marawaai naa ra bolo anun Iesu, diat ungaai ma tenawawina, ma Maaria kaai a tabuan anun Kilopaas, ma Maaria Maagdalone. ²⁶Baa Iesu i babo naana diaar tur ungaai ma ra naat na wawer baa Iesu i nemnem aakiti, i piri taan naana naa, “Naang, baraa ia natumlik.” ²⁷I piri kaai taa ra naat na wawer maa naa, “Baraa ia naam.” Turpaai ut u ra bung maa, a naat na wawer mi i ben paa naan Iesu, kupi in ki u ra nuna ruma.

Iesu i maat

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lk 23:44-49)

²⁸Iesu i nunurai naa ia paam raap wa a kum utnaa, io, i piri naa, “Iaau maruk.” I piri lenbi kupi in paam ot paa a pipirir baa di aa timu taai u ra Buk Taabu. ²⁹Raain palaa na waain baa i matitir i tur matira. Diat lo paa raa utnaa baa i laana lo koto a polo ma diat puk paai u ra waain maa. Diat ung paai u ra in diwaai di waatungi naa ina isop, ma diat tulaa tato i unaanga kup a waan Iesu. ³⁰Baa Iesu ia dum paa a waain maa, i piri naa, “Ia raap.” I lukun pari in lorina, ma i ung wa anuna lalaaun.

Di go a kabarein Iesu

³¹A kum te Iudaia diat aaring Pilaato kupi in mulaaot baa din raapu bor taa a kum kakinditul, kupi ditul a maat gagaa, ma kupi din lo pari wa a paninditul ko ra tula bolo. A bung maa, a bung namuga taan raa ngaala na Bung Saabaat, ma pa diat nemi naa a paninditul in kete u ra bolo u ra Bung Saabaat. ³²Io, a kum tena wineium diat waan ma diat raapu bor a ru kaki ra mugaana muaana, ma namur raa paan diaar bulung baa di aak waat ungaai ditul ma Iesu un tula bolo. ³³Iaku baa diat waan karom Iesu, diat baboi baa ia maat, io, pa diat raapu bor ma a ru kakina. ³⁴Raa tena wineium i go maku a kabarein Iesu ma ra nuna bele, io, a gaap ma ra palaa i talabo pari maut koni.

³⁵A naat na wawer baa i babo a kum utnaa mi, i wewapua uni kupi muaat kaai muaat a nurnur. A utnaa mi i pirpir uni i lingtatuna, maa ia ut ia nunurai naa i lingtatuna. ³⁶Di paam a kum utnaa mi kupi din paam ot paa a pirpir baa di aa timu taai u ra Buk Taabu lenbi, “Pa din raapu bor taa ta urina.” *Kele 34:20*
³⁷Di paam ot paa kaai a pirpir na Buk Taabu lenbi, “Diat a bababo ia baa diat go taai.” *Saak 12:10*

Di waruk a minaatin Iesu u ra babaang na minaat
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lk 23:50-56)

³⁸Namur, Iosep a te Aarimaatia i aaring Pilaato kup a minaatin Iesu. Maa ia kaai raa naat na wawer baa i murmur ino ku Iesu, kabina i burutaana raa kum te Iudaia. Ma Pilaato i mulaot taai kupi in waan ma in palaa pari paa a minaatin Iesu. ³⁹Nikadimo, ia baa namuga i waan karom Iesu un raa bung na marum, ia kaai i waan paat. I lo a ru mangaana utnaa baa i aangawian wakwakaak, di waatungi ma mira ma aalo. A mawaat indiaar i welaar ma 34 kilogrem. ⁴⁰Diaar lo paa a minaatin Iesu, diaar pului ma ra kum koina maalu ma ra kum utnaa baa i aangawian, welaar ma ra mangamangaan anu ra taara Iudaia baa diat paampaami u ra kum minaat.

⁴¹Raa wanua matira marawaai u ra wanua baa di aak waat Iesu u ra bolo iaai, raa matakina babaang na minaat kuraa matira, baa pa di wainep utbaai ta minaat uni. ⁴²Io, diat wainep taa Iesu u ra babaang na minaat maa, maa i marawaai ku, kabina a bung maa a bung na waninaar, a bung namuga taa ra Bung Saabaat anu ra taara Iudaia.

A babaang na minaat anun Iesu i pabono
(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lk 24:1-12)

20 ¹U ra malaana kinalik u ra mugaana bung u ra wik, baa i baboto utbaai, Maaria Maagdalone i waan paat u ra babaang na minaat. I baboi baa di aa wakaraai wa ina ngaala na waat ko ra mataa ra babaang na minaat. ²I welulu karom Simon Petero diaar ma ra naat na wawer baa Iesu i nemnem aakiti, ma i piri taan diaar naa, “Di aa lo wa a Tadaaru ko ra babaang na minaat, ma pa miaat nunurai naa kuraa ma di wainep taai awaai.”

³Petero diaar ma ra naat na wawer maa, diaar waan kup a babaang na minaat. ⁴Diaar raap diaar welulu, iaku raa paan diaar i welulu paat muga paa kon Petero naa ra babaang na minaat. ⁵I pun pari, ma i waawet ma i babo a kum maalu, iaku pa i ruk. ⁶Baa Simon Petero i waan paat murmur taana, i ruk u ra babaang na minaat, ma i babo maku a kum maalu diat inep matira. ⁷Iaku ina maalu baa di wi taa in lorin Iesu mai, pa i taana ungaai ma raa kum maalu, di aa pipin taai ma di ung ingen taai ut. ⁸Io, a

naat na wawer baa i muga paat taau naa ra babaang na minaat, ia kaai i ruk. I baboi ma i nurnur. ⁹Pa diaar kaapa utbaai u ra pirpir na Buk Taabu baa i piri naa Iesu in tur balet ko ra minaat. ¹⁰Io, a ru naat na wawer diaar waan talili balet kup a taamaan.

Iesu i waan paat karom Maaria Maagdalone
(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11)

¹¹Maaria Maagdalone i turtur nataamaan naa ra babaang na minaat ma i taangtaangi. Baa kuraa utbaai i taangtaangi, i pun pari ma i waawet ruk u ra babaang na minaat. ¹²I babo paa a ru aangelo matira, diaar mong ma ra kum kabaang na maalu, ma diaar ki taau u ra pakaana baa di wainep taa a minaatin Iesu iaai. Raa i ki naululaang, ma raa paan diaar i ki nakakado. ¹³Diaar tiri naa, “Neling, aawa maa u luani?” I baalu diaar naa, “Diat aa lo ingen wa anung Tadaaru, ma pa iaau nunurai baa kuraa ma di wainep taai awaai.”

¹⁴Baa i tapuku i babo paa Iesu kuraa i turtur matira, iaku pa i nunurai naa Iesu ut maa. ¹⁵Iesu i tiri naa, “Neling, aawa maa u luani? Woi maa u baat kupi?” Maaria i nuki naa a muaana maa ia a tena baboura pinapaam, ma i piri taana naa, “Baa ui maa u lo ingen wa a minaatin Iesu, wapua iaau kuraa u wainep taai awaai, kupi ang waan ma ang lo paai.” ¹⁶Iesu i piri taana naa, “Maaria!” Maaria i tapuku karomi ma i waatungi ma ra pirpir Ebraaio naa, “Raaboni!” a kukuraaina naa Tena Wawer.

¹⁷Iesu i piri taana, “Koku u paam a paning, maa pa iaau waan tato utbaai karom Tamaang. Iaku un waan karom a kum tateng liklik, ma un wapua diat naa ang waan unaanga nate karom Tamaang ma Tamaamuaat, karom anung God ma anumuaat God.” ¹⁸Io, Maaria Maagdalone i waan paa ma i wapua a kum naat na wawer naa, “Iaau aa babo taa a Tadaaru.” Ma i wapua diat kaai u ra kum utnaa baa Iesu ia pir taai taana.

Iesu i waan paat karom anuna kum naat na wawer
(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lk 24:36-49)

¹⁹Baa i marum u ra mugaana bung u ra wik, a kum naat na wawer diat ki ungaai, ma diat wawakaai baat pa diat taanga naruma, kabina diat burutaana raa kum te Iudaia. Ma Iesu i waan paat ma i tur naliwan taan diat, ma i piri taan diat naa, “A maalmaal karom muaat.” ²⁰Baa ia pir taai lenmi, i waiaa taa a ru limaana ma ra kabareina taan diat. A kum naat na wawer diat gaaia aakit baa diat babo a Tadaaru. ²¹Iesu i piri balet taan diat naa, “A maalmaal karom muaat. Tamaang i tula wa iaau, lenkaai maa iaau tula wa muaat.” ²²Baa ia pir taa a pirpir mi, i ip diat ma ra dadaip na waana, ma i piri taan diat naa, “A Takado na Nion bi, muaat

a lo paai. ²³Baa muaat dumaana wa a kum aakaina mangamangaan anun te, God kaai in una wai koni. Baa pa muaat dumaana wa ta aakaina mangamangaan anun te, God kaai pa in una wa anuna aakaina mangamangaan.”

Iesu diaar ma Tomaas

²⁴Tomaas, baa di waatungi kaai naa Kaanga, ia raa kon diat a 12 naat na wawer, pa i ki ungaai ma diat baa Iesu i waan paat paa karom diat. ²⁵A kum naat na wawer diat wapuui naa, “Miaat aa babo taa a Tadaaru!” Tomaas i piri ku taan diat naa, “Baa pang babo a ngaiaa ra nil u ra ru limaana ma pang waruk in kaalkaali na limaang uni, ma pang waruk a limaang u ra ngaiaa ra bele u ra kabareina, iaau pang nurnur.”

²⁶Baa ia raa wik baati, a kum naat na wawer diat ki ungaai balet naruma, diat ungaai ma Tomaas. Diat wawakaai baat pa diat ut taanga naruma. Iaku Iesu i ruk ma i tur naliwan naan diat, ma i piri taan diat naa, “A maalmaal karom muaat!” ²⁷Namur i piri taan Tomaas naa, “Waruk in kaalkaali na limaam bin, ma un babo a ru limaang. Tulaa wa a limaam urin, ma un waruk taai u ra kabareing. Ma koku ma u aalawur nuknuk, un nurnur ku.” ²⁸Tomaas i piri taana naa, “Anung Tadaaru ma anung God!” ²⁹Iesu i piri taana naa, “U nurnur maraagaam maa kabina u babo iaau, naka? Diat baa pa diat babo iaau ma diat nurnur ku, diat daan.”

A kabina baa di timu a buk mi

³⁰Iesu i paam mongoro na wakilang kaai naa ra nuna kum naat na wawer, ma pa di timu diat u ra buk mi. ³¹Iaku di timu paa ku raa kum utnaa mi, kupi muaat a nurnur baa Iesu ia a Kaarisito, a Natun God. Ma baa muaat nurnur uni, muaat a lalaaun u ra iaana.

Iesu i waan paat karom 7 na naat na wawer

21 ¹Namur, Iesu i waan paat balet karom anuna kum naat na wawer u ra taai kikel Tiberiaas. ²I lenbi: Raa bung Simon Petero ma Tomaas, di waatungi kaai naa Kaanga, ma Natanaael a te Kaana ko ra papaar Gaalilaia, ma a ru natun Sebedaaio, ma raa rudi kaai ko ra kum naat na wawer, diat ki ungaai. ³Ma Simon Petero i piri taan diat naa, “Ang waan, ang aal bene.” Diat baalui naa, “Daat ungaai.” Io, diat kaa taau u ra mon ma diat waan. Iaku u ra bung na marum maa, pa diat aal paa ta ian.

⁴Ma u ra malaana kinalik, Iesu i tur taau nakono, iaku a kum naat na wawer pa diat nunurai naa Iesu maa. ⁵Io, Iesu i tiri diat naa, “A kum naat, muaat aal paa ut ta ian?” Diat weoro naa, “Pate mulu.” ⁶Iesu i piri taan diat naa, “Muaat a ong a bene u ra papaara ot na limaamuaat, kupi muaat a aal

paa ta ian.” Ma diat ongi lenmaa i piri. Io, diat gaana aalaal taa a bene, maa i teng ma ra kum ian. ⁷A naat na wawer baa Iesu i nemnem aakiti, i piri taan Petero naa, “A Tadaaru ut manel!” Baa Simon Petero i walangoroi naa a Tadaaru ut mane, i gop paa balet ina maalu baa i palaa taai baa i aal bene, ma i irok lop unataai. ⁸A kum naat na wawer diat murmur ma ra mon unakono. Ma diat aal pari paa a bene baa i teng ma ra kum ian, maa pa diat ki welwelik taanga nakono, i welaar ku ma 50 babaluka.

⁹Baa diat pari ko ra mon, diat babo a laakit na nguan ma ra ian kuaa nate uni ma diat babo kaai a bred. ¹⁰Iesu i piri taan diat naa, “Muaat a lo ta kum ian urin ko ra kum ian baa mi ut ku muaat bene paai.” ¹¹Io, Petero i kaa u ra mon, ma i aal apari a bene ma i lo wa a kum ian koni. I teng ma ra kum ngaalangaala na ian, a nilulukindiat i welaar ma 153. Diat mongmongoro aakit, iaku a bene pa i tarabaat. ¹²Iesu i piri taan diat naa, “Muaat waan urin ma muaat a wangaan.” Pa te ko ra nuna kum naat na wawer i pet laar paai kupi in tiri naa, “Ui woi?” Diat aa nunurai naa a Tadaaru ut maa. ¹³Iesu i lo paa a bred ma i tabaara diat mai, ma namur i tabaara diat bulung ma ra ian.

¹⁴Bi ia a wetula pakaan baa Iesu i waan paat karom anuna kum naat na wawer, baa ia lalaun paat balet ko ra minaat.

Iesu i pirpir karom Petero

¹⁵Baa diat aa wangaan paa, Iesu i piri taan Simon Petero naa, “Simon, natun Ioannes, u nem aakit iaau kon diat bi, naka?” I baalui naa, “Maia, Tadaaru, u nunurai naa iaau nem ui.” Iesu i piri taana naa, “Un tabaara anung kum naat na sip.”

¹⁶Iesu i weru pakaana wetiri karomi naa, “Simon, natun Ioannes, lelawaai, u nem aakit iaau?” I baalui naa, “Maia, Tadaaru, u nunurai naa iaau nem ui.” Iesu i piri taana naa, “Un baboura anung kum sip.”

¹⁷A wetula pakaan Iesu i piri naa, “Simon, natun Ioannes, lelawaai, u nem iaau?” Petero i tapunuk, kabina Iesu i tiri tula pakaan naa, “U nem iaau?” I piri taana naa, “Tadaaru, u nunura a kum utnaa raap. U nunurai naa iaau nem ui.” Iesu i piri taana naa, “Un tabaara anung kum sip.”

¹⁸“Iaau pir a lingtatuna taam, baa u baarmaan, ui ut u laana wamong pa ui, ma u laana waan u ra kum wanua baa u nemi un waan iaai. Iaku baa un takaana, un kado a ru limaam, ma raa ingen ut in wamong ui, ma in ben ta ui u ra wanua baa pa u nem na waan iaai.” ¹⁹Iesu i piri lenmi kupi in waiaa a mangaana winirua baa in lo Petero. U ra nuna winirua maa in wangaala God. Baa ia pir taai lenmi, i piri naa, “Un murmur iaau.”

Petero i tiri Iesu un Ioannes

²⁰Petero i tur tapuku ma i babo a naat na wawer baa Iesu i nemnem aakiti kuraa i murmur diaar. A naat na wawer maa, ia baa i ki op taau

karom Iesu u ra nundiat tintinip na winangaan ma i tiri Iesu naa, “Tadaaru, woi maa in wagu ta ui?” ²¹Baa Petero i baboi, i tiri Iesu uni naa, “Tadaaru, lelawaai u ra muaana mi?” ²²Iesu i baalu Petero naa, “Baa iaau nemi naa in lalaaun tuk ang waan talili, un lawaai uni? Iaku ui, un murmur iaau.” ²³A pirpir i waan paat karom diat baa diat nurnur, naa a naat na wawer mi pa in maat. Iaku Iesu pa i piri naa pa in maat, pate, i piri ku naa, “Baa gun in lalaaun tuk ang waan talili, un lawaai uni?”

²⁴A naat na wawer mi i wewapua u ra kum utnaa mi, ma i timu akotoi. Ma daat nunurai naa a kum utnaa mi i wewapua uni, i lingtatuna aakit.

²⁵Mongoro na utnaa utkaai Iesu ia paam taai. Baa gun din timu raap pa diat raaraa, iaau nuki naa a rakrakaan buaal pa i ngaala kupi din ung a kum buk raap uni.